

T.C.

TOROS ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞLETME ANABİLİM DALI

İŞLETME EKONOMİSİ PROGRAMI

SÜRDÜRÜLEBİLİR BANKACILIKTA KARARLILIĞIN

ÇALIŞANLAR TARAFINDAN ALGILANMASININ ÖLÇÜLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif SANLI

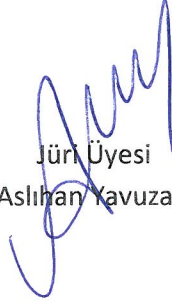
Mersin, 2014

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Elif SANLI tarafından hazırlanan "Sürdürülebilir Bankacılıkta Kararlılığının Çalışanlar Tarafından Algılanmasının Ölçülmesi" başlıklı bu çalışma 01/04/2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından İşletme Ekonomisi Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı
Danışman
Prof. Dr. Gülçimen YURTSEVER

Jüri Üyesi
Yrd. Doç. Dr. Aslıhan Yavuzalp MARANGOZ

Yedek Jüri Üyesi
Yrd. Doç. Dr. Rana GÜRBÜZ

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Enstitü Müdürü
Doç. Dr. Haluk KORKMAZYÜREK

ÖNSÖZ

Yüksek Lisans öğrenimim boyunca ve araştırmanın her aşamasında, tez konumun seçimi ve sonuçlandırılmasına kadar geçen sürede, ilgi ve desteğini gördüğüm, deneyimlerinden faydalandığım değerli hocam Sayın Prof. Dr. Gülçimen Yurtsever'e teşekkür ederim.

Tezimin araştırma ve yazım aşamasında desteğini esirgemeyen ve sürekli yanımda olan ekip arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Araştırma aşamasında; yapılan görüşmeler sırasında soruları cevaplama nezaketi ve özverisi gösteren kuruluş yetkilileri ve personeline, çalışmada emeği geçen diğer tüm kişilere teşekkürü bir borç bilirim.

Yüksek Lisans öğrenimim boyunca ve tezimin yazım aşamasında destek olan beni anlayışla karşılayan aileme teşekkür ederim.

Elif SANLI

Mersin, 2014

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Sürdürülebilir bankacılıkta kararlılığının çalışanların tarafından algılanmasının ölçülmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Elif SANLI

Mersin, 2014

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Elif SANLI

Mersin, 2014

ÖZET

SÜRDÜRÜLEBİLİR BANKACILIKTA KARARLILIĞIN ÇALIŞANLAR TARAFINDAN ALGILANMASININ ÖLÇÜLMESİ

Günümüzde insanlar sürdürülebilirlik konusunda daha fazla endişe duymaktadırlar Özellikle finansal sistemin sürdürülebilirliği kolay değil ama uzun vadeli değer yaratmak için bir zorunluluktur. Daha geniş ve daha uzun vade için, sürdürülebilir bankacılığı dikkate alan bankalar müşteri potansiyelini artıracaktır çünkü müşteriler eskiye göre sürdürülebilirlik konusunda göre daha bilinçlidir. Bu nedenle bu çalışmanın amacı banka çalışanların çalıştıkları bankalarda sürdürülebilirlik ile ilgili kurumsal kararlılığın algılanmasını ölçmeye yönelik ölçek geliştirmektir. Güvenirliği ve geçerli olan bu ölçekte toplam 34 madde bulunmaktadır. Veriler farklı bankalarda çalışan personelin anket sorularına verdikleri cevaplardan elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına bu ölçeğin 8 boyutu vardır. Sürdürülebilir bankacılıkta konusunda uluslararası kabul görmüş bir bankalar ile ticari bankalar karşılaştırılmıştır. Sürdürülebilir bankacılığı uygulayan bankalarda çalışanların verdikleri cevapların genel ortalaması ve alt faktörlerinin ortalaması ticari bankalarda çalışanlara göre istatistiksel bakımından anlamlı derecede farklı çıkmıştır.

Çalışmanın önemi banka çalışanlarının çalıştıkları bankalarda sürdürülebilirlik ile ilgili kurumsal kararlılığın algılanmasını ölçmeye yönelik yeni, geçerli ve güvenilirliği olan bir ölçek olmasıdır. Bu ölçek yöneticilere sürdürülebilir bankacılık ilgili üzerinde durulması gereken hususlar yardımcı olabilir.

Anahtar Sözcükler: Sürdürülebilirlik, banka, ölçek, algılama, yönetim

ABSTRACT

MEASUREMENT OF EMPLOYEE PERCEPTION ON SUSTAINABLE BANK'S COMMITMENT

Today's people are increasingly concerned about sustainability. The sustainability of financial system is not easy but it is a necessity for long-term value creation

Taking a broader and longer-term outlook, banks that increase the sustainability of their business can raise their appeal to potential new customers and avoid negative perception. Perception on sustainable bank's commitment increase in the institution's ability to become a high performer on sustainability issue. Therefore, the purpose of this study was to develop a scale for measuring employee perception on sustainable bank's commitment . The data were obtained from employees of different banks by self-administered questionnaires. This study presents evidence of reliability and validity for 34 items constructed to measure employee perception on sustainable bank's commitment. Validation data also included correlations with education sustainable banking. The other method of assessing criterion validity was by comparing mean scores in sustainable banks results indicated that the sustainable banks employees had a significantly higher mean score on measurement of employee perception on sustainable bank's commitment and its subscales.

The importance of the study constructed a new, valid and reliable scale to employee perception on sustainable bank's commitment. The results of this study

may help to develop a better understanding of where banks need to focus their sustainability initiatives.

Key words : Sustainability, bank, scale, perception ,management

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
YEMİN METNİ	II
BİLDİRİM.....	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	V
İÇİNDEKİLER	VII
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	XI
TABLOLARIN LİSTESİ.....	XII
EKLERİN LİSTESİ	XIII
KISATMALARIN LİSTESİ.....	XIV

I. BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ

1.1	Problemin tanımı.....	1
1.2	Araştırmanın amaçları ve hipotezleri.....	2
1.3	Çalışmanın kapsamı.....	4
1.4	Çalışmanın önemi.....	5
1.5	Sınırlamalar.....	5
1.6	Temel Terminoloji.....	6
1.7	Çalışma yapısı.....	8

BÖLÜM II: LİTERATÜR TARAMASI

2.1	Sürdürülebilirlik bilimi.....	11
2.2	Sürdürülebilirlik ile ilgili teoriler.....	12
2.2.1	Ekolojik modeller.....	14
2.2.2	Ekonomik modeller.....	14
2.2.3	Politik modeller.....	16
2.2.4	Etik.....	16
2.2.4.1	Batının değer yargısı ve çevre.....	18
2.2.4.2	Doğunun değer yargısı ve çevre.....	19
2.2.4.3	Marksist ideoloji.....	21
2.2.5	Çevre etiği ile ilgili öneriler ve düzenlemeler.....	21
2.2.5.1	Sivil Toplum Kuruluşları ve şirketler tarafından başlatılan ve sürdürülen başlıca kurumsal sosyal sorumluluk girişimleri.....	22
2.2.5.2	Banka ve çevre için ilkeler.....	24
2.2.5.3	Türkiye’de bankalar ve etik ilkeleri	26
2.3	Sürdürülebilir kalkınma ile ilgili uluslararası düzenlemeler.....	27
2.3.1	Türkiye çevre politikaları ve sürdürülebilir kalkınma.....	29
2.3.2	TSKB sürdürülebilir bankacılık konusunda kriterleri.....	31
2.3.3	Sürdürülebilir kalkınma ilgili göstergeler.....	35
2.4	Sürdürülebilir bankacılık.....	37
2.5	Araştırma Modeli.....	42
2.5.1	Sürdürülebilir bankacılık için kriterler.....	43
2.5.1.1	Etik ürünler.....	45

2.5.1.2 Kredilendirme sürecinde etik ilkeler.....	45
2.5.1.3 İnsan hakları.....	46
2.5.1.4 Finansal dışlanma.....	46
2.5.1.5 Çevre.....	47
2.5.1.6 Karbon nötr.....	48
2.5.1.7 Eşit fırsatlar.....	49
2.5.1.8 Kadınların yönetim kurulunda olması.....	50
2.5.2 Sürdürülebilir bankacılıkta kararlılığının çalışanların tarafından algılanması ölçülmesi ile ölçek geliştirmenin nedenleri.....	51

BÖLÜM III ARAŞTIRMA YÖNTEMİ SONUÇLARI VE YORUMLANMASI

3.1 Ölçek maddeleri.....	53
3.2 Evren ve örneklem seçimi.....	58
3.3 Veri toplama ve analizi.....	58
3.4 Tanımlayıcı İstatistikler.....	58
3.4.1 Geçerlilik analizi.....	59
3.5 Çalışma 1.....	61
3.5.1 Yöntem.....	61
3.5.2 Sonuç ve tartışmalar.....	61
3.6 Çalışma 2.....	68
3.7 Çalışma 3.....	68
3.7.1 Yöntem.....	69

3.7.2 Sonuç ve tartişmalar.....	70
SONUÇ.....	72
KAYNAKÇA.....	76

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1 Çalışmanın yapısı.....	9
Şekil 2: Bölüm II'nin tasarımı.....	10
Şekil 3: Sürdürülebilirlik modellerinin odak noktaları.....	13
Şekil 4: Çevre etiğinin oluşmasında değer yargıları.....	17
Şekil 5: Bankacılık ve sürdürülebilir kalkınmanın bir tipolojisi.....	38
Şekil 6: Sürdürülebilir bankacılık kriterleri.....	44
Şekil 7: Araştırmanın Aşamaları.....	52
Şekil 8: Faktör analizinin Aşamaları.....	60

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Sürdürülebilir kalkınma göstergeleri.....	36
Tablo 2: Ölçek maddeleri.....	54
Tablo 3 KMO ve Bartlett's Test.....	62
Tablo 4: Banka çalışanların çalıştıkları bankalarda sürdürülebilirlik ile ilgili kurumsal kararlılığın algılanmasını faktör analizi sonuçları.....	63
Tablo 5: Toplam Varyans Açıklaması.....	65
Tablo:6: İki örnek grubunun karşılaştırılması: İçsel güvenilirlik katsayısı (α), ortalama (M) ve Standart sapma (SD).....	71

EKLER LİSTESİ

EK 1: Ölçek.....	86
EK 2 : Component.....	91
EK 3 Component Matrix.....	93
EK 4 : Communalities.....	94

KISALTMALAR

CERES: Coalition of Environmentally Responsible Economics(Çevreye Duyarlı Ekonomi Koalisyonu)

EBRD: European Bank for Reconstruction and Development (Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası)

FMA: Entrepreneurial Development Bank(Girişimci Kalkınma Bankası)

FT: Financial Times

IFC: International Finance Corporation(Uluslararası Finans Kurumu)

KMO: Kaiser-Meyer-Olkin

PRI: Principles for Responsible Investment (Sorumlu Yatırım İlkeleri)

TBB: Türkiye Bankalar Birliği

TSKB: Türkiye Sınai Kalkınma Bankası

UCLG MEWA: United Cities and Local Governments Middle East and West Asia Section (Birleşmiş Milletler ve Yerel Yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Teşkilatı)

UÇEP: Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı

UN: United Nations (Birleşmiş Milletler)

UNDP: United Nations Development Program (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)

UNEP: United Nations Environment Programme (Birleşmiş Milletler Çevre Programı)

UNEP FI: United Nations Environment Programme Finance Initiatives. (Birleşmiş Milletler Çevre Programı Finans Girişimleri.

WCED: World Commission on Environment and Development (Dünya ve Çevre Kalkınma Komisyonu)

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde sürdürülebilir bankacılığın banka çalışanları tarafından algılanması ile ilgili ölçeğin niçin geliştirmeye değer olduğu anlatılmıştır. Bu bağlamda bu tez çalışmasına esas olan problemin tanımı yapılmıştır. Ayrıca araştırmanın faydaları ve yöntem ile ilgili özet bilgi sunulmuştur. Araştırma planı ile ilgili bilgi verilmiştir.

1.1. Problemin tanımı

Avrupa 2020 Stratejisi akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyüme üzerine odaklaşmayı hedeflemektedir. Sürdürülebilir büyüme, enerji ve kaynakların verimli kullanımı, sürdürülebilir ve rekabet edebilir bir ekonomik büyüme olarak tanımlanmıştır (European Commission, 2010). Bu strateji kısa vadeli politikalara odaklanmayarak, daha üst hedefler ile küreselleşme karşısında bir dönüşüm perspektifi önermektedir.

Sürdürülebilirlik sadece Avrupa kıtasının üzerinde odaklaştığı bir büyüme değildir. Dünyada yaşanan küreselleşme, iklim değışikliği, nüfusun yaşlanması, ülke ekonomilerinin yaşadığı krizler ve yapısal problem gibi nedenler ile sürdürülebilir büyüme ülkelerin ortak sorunu haline gelmiştir (UNEP FI, 2014).

Sürdürülebilirlik yaklaşımında finans sektörünün rolü çok önemlidir. Özellikle bankalar çevre, insan hakları, fırsat eşitliği, kadınların yönetimde olması, sosyal sorumluluk ve düşük karbon gibi kavramlar gündemlerin de önemli yer

tutması gerekir (Revell, 2013). Yönetimin, sürdürülebilirlik bankacılığı hem operasyonlarında, hem de ürün ve hizmetlerinin temelinde uygulamaya kararlı olması çok önemlidir. Özellikle uzun dönemli kararlılık kurumların başarısında çok önemlidir (Hamel & Prahalad, 1989). Kurumların başarısı çalışanların katkısı ile olacağı bilinen bir gerçektir. Bu nedenle çalışanların kurumsal strateji ve taahhütleri algılamaları çok önemlidir (Bergmann, Lester, De Meuse&Grahn, 2000). Banka çalışanlarının sürdürülebilirlik ile ilgili kararlılığının pozitif algılaması sürdürülebilirlik performansı artırır (UNEP FI, 2014). Banka yönetimi çalışanların çalıştıkları bankaların sürdürülebilirlik ile ilgili stratejilerini algılamalarını değerlendirmeleri önemlidir. Yaptığımız literatür araştırmalarına göre çalışanların çalıştıkları bankaların sürdürülebilirlik ile ilgili stratejilerini algılamalarını ölçmeye yönelik yeterli araştırma bulunmadığını göstermiştir.

Bu nedenle bu araştırmanın amacı banka çalışanlarının çalıştıkları bankalarda sürdürülebilirlik ile ilgili kurumsal kararlılığın algılanmasını ölçmeyi amaçlayan, geçerliliği ve güvenilirliği olan bir ölçek geliştirmektir.

1.2. Araştırmanın amaçları ve hipotezleri

Bankaların bireyler veya kurumlar arasında para arzı ve talebini bir araya getiren aracı kuruluş olması nedeniyle faaliyetleri sürdürülebilirlik açısından çok önemlidir. Finans sektörü sürdürülebilir büyüme açısından yönlendirici bir güç kaynağıdır. Bu araştırmanın nihai amacı, sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamak için araştırma yapmaktır. Bu araştırmanın amaçları ise şu şekilde kısaca açıklanabilir:

1. Sürdürülebilir bankacılıkla ilgili yaklaşımları araştırmak,
2. Banka çalışanlarının çalıştıkları bankalarda sürdürülebilirlik ile ilgili kurumsal kararlılığın algılanmasını ölçmeyi amaçlayan geçerliliği ve güvenilirliği olan bir ölçek geliştirmektir.

Çalışanların çalıştıkları bankalarda sürdürülebilirlik ile ilgili kurumsal kararlılığın algılanmasını ölçmeyi amaçlayan bu ölçek kullanılarak aşağıdaki, hipotezler test edilmiştir:

H1: Sürdürülebilir bankacılıkta kararlılığın çalışanlar tarafından algılanması ile sürdürülebilir bankacılık eğitimi arasında pozitif ilişki vardır.

H2: Bankada çevreye uyumlu ürün konusunda eğitim ve etik ürünler ile ilgili bankanın kararlılığının çalışanlar tarafından algılanması arasında pozitif ilişki vardır.

H3: Bankada çevre ile ilgili eğitim ile bankanın çevre korumaya yönelik kararlılığının çalışanlar tarafından algılanması arasında pozitif ilişki vardır.

H4: Bankanın kredilendirme sürecinde etik ilkelerini uygulamada kararlılığı ile etik ilkeleri ile ilgili eğitimin çalışanlar tarafından algılanması arasında pozitif ilişki vardır.

H5: Bankada kadınların üst yönetime geçmesi için eğitim programları ile bankaların kadınların üst yönetimde bulunması ile ilgili kararlılığının çalışanlar tarafından algılanması arasında pozitif ilişki vardır.

H6: Bankada insan hakları ile ilgili eğitim ile insan haklarını korumaya yönelik politikanın kararlılığının çalışanlar tarafından algılanması arasında pozitif ilişki vardır.

H7: Banka karbon ayak izi ile ilgili eğitimi ile bankanın çevreyi koruma konusunda kararlılığının çalışanlar tarafından algılanması arasında pozitif ilişki vardır.

H8: Bankada fırsat eşitliği ile ilgili eğitim ile bankanın fırsat eşitliğindeki kararlılığının çalışanlar tarafından algılanması arasında pozitif ilişki vardır.

H9: Bankanın finansal dışlama ile ilgili kararlığı ile finansal dışlama ile ilgili eğitimin çalışanlar tarafından algılanması arasında pozitif ilişki vardır.

H10: Sürdürülebilir bankacılıkta konusunda kabul görmüş bankaların çalışanları diğer bankaların çalışanlarına göre çalıştıkları bankada sürdürülebilirlik ile ilgili kurumsal kararlılığın çalışanlar tarafından algılanması daha yüksektir.

1.3. Çalışma kapsamı

Bu çalışmada banka çalışanlarının çalıştıkları bankalarda sürdürülebilirlik ile ilgili kurumsal kararlılığın algılanmasını ölçmeyi amaçlayan geçerliliği ve güvenilirliği olan bir ölçek geliştirilmiştir. Bu ölçek başlıca şu boyutları kapsamaktadır:

- Kredilendirme sürecinde etik ilkeler,
- Kadınların yönetim kurulunda olması,
- Eşit fırsatlar
- Etik ürünler
- Karbon nötr
- Finansal dışlanma
- İnsan hakları
- Çevre

Ölçek 34 madden oluşmaktadır. Ayrıca bankalarda sürdürülebilirlik eğitimi ile ilgili 6 sorudan oluşmaktadır.

1.4. Çalışmanın önemi

Banka sürdürülebilir büyüme açısından yönlendirici bir güç kaynağıdır. Bu yönlendiriciliği çalışanlar sayesinde gerçekleşir. Çalışanların sürdürülebilirlik ile ilgili kurumsal kararlılığı ve stratejileri sürdürülebilirlik performansını artırır.

Sürdürülebilirlik ile ilgili kurumsal kararlılığın banka çalışanları tarafından algılanmasını ölçmeye yönelik yeni, geçerli ve güvenilirliği olan bir ölçek olması bu çalışmanın önemini artırmaktadır. Bu ölçek, yöneticilere sürdürülebilir bankacılıkla ilgili stratejilerinin çalışanlar tarafından nasıl algılandığını ölçmede yardımcı olabilir.

Sürdürülebilirliğin çalışanlar ve müşteriler tarafından nasıl algılandığı ile ilgili araştırmalar sürdürülebilirlik performansı için çok önemlidir (European Commission, 2010). Bu araştırma aynı zamanda literatüre katkı sağlamış olacaktır. Ayrıca, bu araştırma sürdürülebilirlik konusunda farkındalığa katkı sağlamak için bir araç olarak da kullanılabilir.

1.5. Sınırlamalar

Sosyal bilimlerde bireylerin kendi önyargılarıyla verdikleri cevaplar olması nedeni ile sadece belirli tepkileri ölçmek mümkün olabilir. Çalışanların algılamaları ile ilgili görüşler örgütün performansından ziyade çalışanların kendi görüşlerini yansıtmaya ihtimali olabilir (Peterson, 2004). Bu sınırlılığın etkisini en aza indirmek

için katılımcıların kimliklerinin gizli tutulacağı ve örgütlerinin isimlerinin kaydedilmeyeceği, veri toplama sürecinde katılımcılara bildirilmiştir.

1.6. Temel Terminoloji

Aşağıda verilen terimler ikinci bölümde ayrıntılı bir şekil de tartışılmıştır. Burada verilen tanım araştırmanın daha kolay anlaşılması için birinci bölümde kısaca verilmiştir.

Sürdürülebilirlik: Ortak Geleceğimiz (Brundtland) Raporuna (1987) göre sürdürülebilirlik, bugünün gereksinimlerini, gelecek kuşakların da kendi gereksinimlerini karşılayabilme fırsatlarından ödün vermeksizin karşılamak olarak tanımlanmıştır (World Commission on Environment and Development, 1987). Bu raporda yaşam standardı düşük olan insanların özellikle desteklenmesini vurgular. Aynı zamanda, doğal kaynak tabanını ve çevreyi korumanın önemini de vurgular. Nesillerarası dayanışma da çok önemlidir. Bu raporda bütün gelişmelerin gelecek nesillerin gelişmesini olumsuz yönde etkilememesi gerektiği vurgulanmıştır.

Sürdürülebilir bankacılık: Uluslararası Sürdürülebilir Kalkınma Enstitüsünün sürdürülebilir bankacılık tanımına araştırmanın amacına uygun olması nedeni ile yer verilmiştir. Bu tanıma göre banka faaliyetlerinde çevre (örneğin geri dönüşüm programları veya enerji verimliliği iyileştirmeler gibi) ve sosyal sorumluluklara (kültürel etkinlikler, insan kaynakları geliştirme uygulamaları ve bağış) destek veren; misyon, politika ve stratejileri içinde çevresel ve sosyal konuların entegrasyonunu yapan ve sürdürülebilirliği esas faaliyetlerinin içinde yer alan banka sürdürülebilir banka olarak tanımlanabilir (IISD, 2013).

Etik Bankacılık: Geleneksel bankacılığa alternatif sosyal, sürdürülebilir kalkınmayı destekleyen bankacılık anlayışıdır. Etik bankacılıkta bankacılık faaliyetleri sadece finansal karlılıkla değil bankanın bilinçli tüketiciler, etik yatırımcılar, aydınlanmış işletmeler, sivil toplum kuruluşları, kültürel reklamlar, üçlü karlılık anlayışı (3P) yani insanı (people), gezegeni (planet) ve karı (profit) benimsenmektedir.

Bankaların ve finansal kuruluşların gerçekten sürdürülebilir bir dünya yaratmaya yardımcı olmak için önemli rol üstlenmeleri beklenmektedir. Para ve sermayenin sadece finansal kazanç için değil toplum ve insanın gelişiminin sürekliliği için kullanılması yani makul bir finansal kazancın yanında sosyal ve çevresel fayda içerikli yatırımlar desteklenmektedir. (De Clerck, 2009)

Yeşil finansal ürün ve servis: Finans kuruluşları tarafından doğa ile uyumlu, çevreye faydalı veya daha az zararlı ürünlerin kullanılması ve üretilmesi ve projelerin finanse edilmesine yeşil finansal ürün ve servis denir. (UNEP,2007) Yeşil finansal ürün ve servislere örnekler:

- Yeşil ipotekler
- Kredileri
- Yeşil bina,
- Ticari krediler
- Yeşil araba kredisi
- Karbon piyasası
- Yeşil inşaat
- Temizlik ve çevre teknoloji

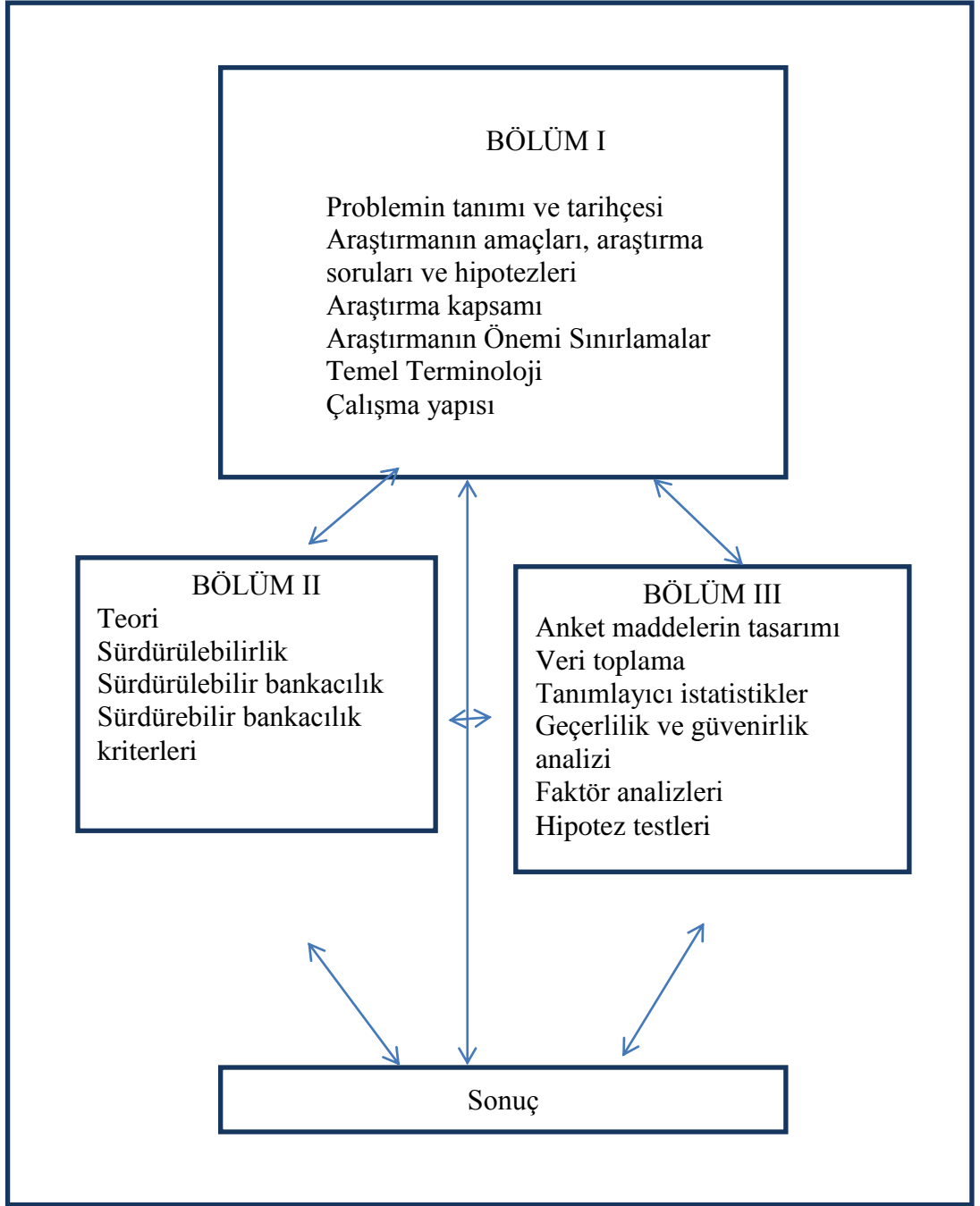
Karbon ayak izi: Karbon ayak izi tarihsel olarak Championne tarafından tanımlanmış bu tanıma göre bir insanın veya üreticinin, sera etkisine yol açan

gazların oluşumuna neden olan ve fosil yakıtların kullanımıyla atmosfere yayılan karbondioksit (CO₂) miktarıdır. Karbon ayak izinin bu şekilde hesaplanması oldukça zordur. Toplam CO₂ ve Metan (CH₄) tanımlanmış bir nüfusun tüm faaliyetleri (lavabo ve depolama gibi tüm faaliyetleri) dikkate alarak hesaplanır. 100 yıllık küresel ısınma potansiyeli (GWP100) kullanarak karbon dioksit eşdeğeri (CO₂e) olarak hesaplanmıştır (Wright, Kemp, ve Williams, 2011).

1.7. Çalışmanın yapısı

Tez üç bölüme ayrılmıştır. Bu bölümde problemin tanımı, amacı, hipotezler, kapsamı, önemi sınırlılıkları ve temel terminoloji açıklanmıştır. Bu bölüm tezin bundan sonraki bölümlerine esas oluşturmuştur. Bölüm II’de sürdürülebilirlik ile ilgili teorik yaklaşımlar ve sürdürülebilir bankacılıkla ilgili göstergeler açıklanmıştır. Bölüm III’de örnekleme yöntemi ve ölçeğin geliştirmesi açıklanmıştır. Faktör analizleri ve hipotez testleri ile ilgili bilgi verdikten sonra sonuç kısmı yer almıştır. Aşağıdaki şekil 1 çalışma olgusunun temel bölümleri açıklamıştır.

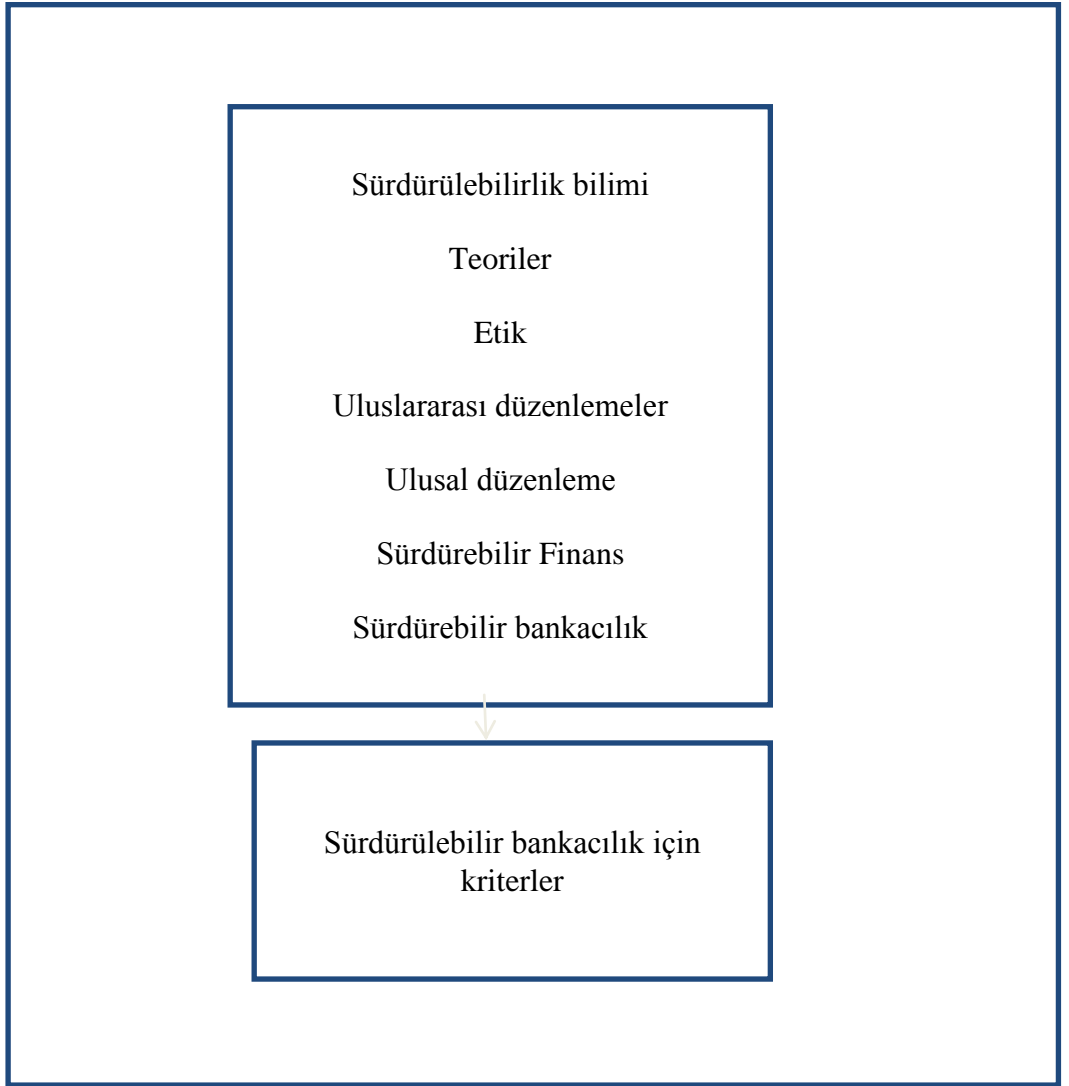

Şekil 1 Çalışmanın yapısı

BÖLÜM II

LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir finans ile ilgili temel kavramlar, yaklaşımlar ve sürdürülebilir bankacılık ile kriterleri açıklanmıştır (Şekil2).

Şekil2: Bölüm II'nin tasarımı

2.1. Sürdürülebilirlik bilimi

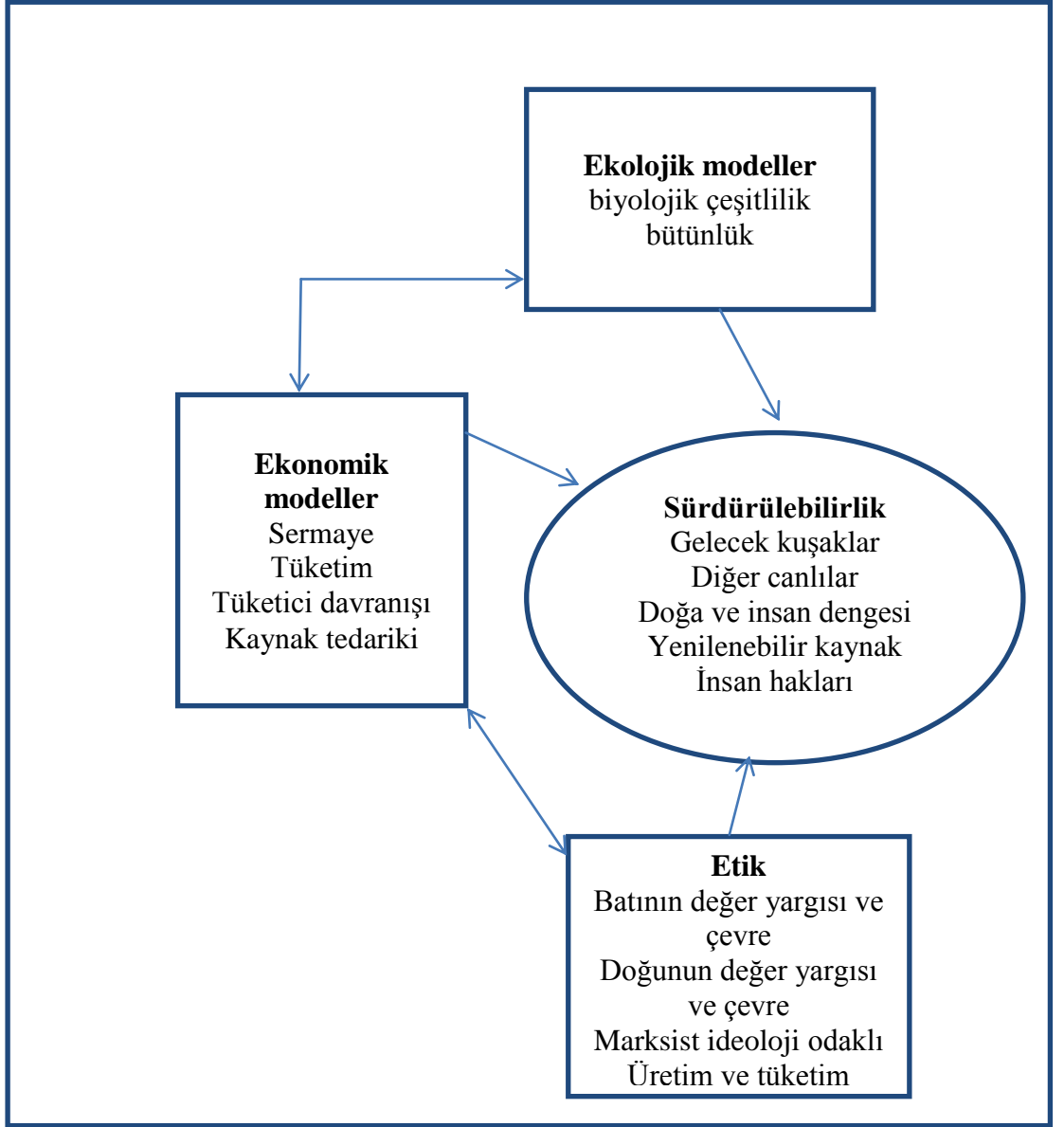
Sürdürülebilirlik biliminin tanımı olarak; yoksulluğu giderip gezegenin yaşam destek sistemlerinin korunmasını bugünkü ihtiyaca göre sağlamak ve gelecek nesillerin ihtiyacını doğal kaynakların sayısını ve özelliklerini bozmadan karşılamayı amaçlayan ve olumsuzluklara nasıl meydan okunacağını araştıran bir bilim dalıdır (Kates, 2011). Sürdürülebilirlik ile ilgili başlıca araştırma konuları ise şu şekilde sıralanabilir (Kates, 2011).

1. Uzun vadede sürdürülebilirliği sağlamak için bu yüzyıla nasıl yön vermek gerekir?
2. İnsan-çevre sistemlerinin uyumluluğunu sağlamak için uzun dönemde neler yapılabilir?
3. İnsan-çevre etkileşimleri daha iyi bir konuma getirmek için nasıl teori ve modeller olabilir?
4. İnsan-çevre etkileşiminden insanın refahını sağlamak için gereken prensipler nelerdir?
5. Bilimsel anlamlı insan-çevre sistemleri için etkili bir uyarı sağlanıp tanımlanabilir mi?
6. Toplum, çevrenin korunması ile ilgili sürdürülebilirlik anlayışının yerleşmesi için ne yapabilir?
7. Sürdürülebilirlik, çevrenin korunması için nasıl bir alternatif büyüme modeli olabilir?

2.2. Sürdürülebilirlik ile ilgili teoriler

Sürdürülebilirlik Romanın uluslararası beyin takımı tarafından 1972 yılında "Büyümenin Sınırları" adlı raporla kamunun dikkatini çekmiştir (Jenkins, 2009).Uluslararası Doğal Kaynakları Koruma Birliği (IUCN) tarafından 1980 yılında yayınlanan Dünya Korumacılığı Stratejisi sürdürülebilirlik konusu uluslararası kriter haline geldi. Daha sonra sürdürülebilirlik kavramı Birleşmiş Milletler bünyesinde çalışan Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun 1987 yılında yayımladığı "Ortak Geleceğimiz" veya "Brundtland Report" isimli rapor sayesinde uluslararası kamuoyu oluşturmuştur. Bu rapora göre İnsanlık; doğanın gelecek kuşakların gereksinimlerine cevap verme yeteneğini tehlikeye atmadan, günlük ihtiyaçları temin ederek, kalkınmayı sürdürülebilir kılma yeteneğine sahiptir (WCED, 1987).

Sürdürülebilirlikle ilgili üç model açıklanmıştır: politik ekonomik, çevresel. Buna üç dinamikler yaklaşımı da denilmektedir. Bu üç dinamiğin yakın entegrasyon içinde bulunması önemlidir (Şekil 3).

Şekil 3: Sürdürülebilirlik modellerinin odak noktaları

2.2.1. Ekolojik modeller

Ekolojik modeller sürdürülebilir biyolojik çeşitlilik ve ekolojik bütünlük üzerinde durur. Fırsatlar veya sermaye gibi sürdürülebilirliğin esas birimleri ile odaklaşma yerine sağlıklı bir dünya üzerinde odaklaşmaktadırlar.

Bu modeller ekolojik sistemin devamı için doğal kaynakların sürdürülebilirliği üzerinde durur. Ekolojik modellerin diğer kısmı ise biyolojik çeşitliliği devamı için ekolojik sistemin sürdürülebilirliği üzerinde odaklaşmıştır (Jenkins, 2009).

Ekolojik modernleşme teorisi çevre hareketlerinde bulunma ve pratik çevresel iyileştirmeye yönelik ekolojik araştırmaların sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu teori 1980'lerin başında Alman sosyolog Joseph Huber tarafından geliştirilmeye başlanmıştır. Bu teori de küresel üretim ve tüketimin tasarlanmasında ekolojik ilgi ve kriterler yavaş olmasına rağmen ekonomik kriterleri yakalamaktır Ekolojik modernleşmenin en önemli özelliği yeni pazarlar veya büyüyen kazançtan kendilerini yoksun bırakmadan, kendilerini ekolojik sınırlamalara alıştırabilir olmasıdır. Çevre koruma ve çevre reformları eko endüstrinin gelişmesi için kazançlı pazar olduğunu kanıtlamaya çalışmasıdır (Hajer, 1995).

2.2.2. Ekonomik modeller

Ekonomik modellerin ortak özelliği ise sürdürülebilirlik konusu sermaye üzerinde odaklaşmıştır. Sürdürülebilirlik kavramından Hicks'e (1962) göre geliri, sonraki yıllarda da aynı miktarda üretilip tüketilebilmesi için gerekli olan

kapasitenin, bir bireyin önceki yılda tüketebileceği maksimum miktar ile sınırlı olduğunu ileri sürmüştür. Gelir sürdürülebilir tüketim niteliğindedir. Eğer elde edilen gelirden daha fazla bir tüketim yapılır ise, bu tüketim uzun dönemde sürdürülemez olacaktır. Solow' a (1993) göre ekonomik sürdürülebilirlik, yenilenemez kaynak stoklarında bir azalma olmadığı sürece bugünkü ve gelecek kuşaklar için tehlikenin olmadığı bir durum ile kişi başı gelir veya tüketimin zaman içinde azalmamasıdır.

Gowdy ve Erickson'a (2005) göre ekolojik ekonomi, üretim ve tüketimle çevrelenen davranışları, bunların piyasa sonuçlarını, ekonomik, sosyal ve etik boyutuyla inceleyen heterodoks ekonomi kategorisidir. Ekolojik ekonominin konuları (2005):

- Fayda-maliyet analizlerinden ziyade ölçülemeyen kategorilerdekilerin ayrı değerlerinin olması;
- Tüketicilerle analizin yapılması,
- Marjinal değişimlerden ziyade kesintili değişimlerin tanımlanması ve toplam etkileri değerlendirilmesi,
- Tedbirlilik ilkesi saf belirsizlikle başa çıkmak içindir,
- Eşitlik, istikrar, çevresel ve sosyal sistemlerin esnekliği,
- Biyofiziksel ve termodinamik yöntemlerle üretim, malların ortak üretimi ve atıkların yönetimi,
- Gelecekteki bireysel ve sosyal değerlemeler arasındaki farklılıkların tanımlanması; ayrıntılı hesaplamalar.

2.2.3. Politik modeller

Kapitalist devlet politikaları genel anlamda bu ekonominin ve tüketime büyümesini destekler. Çünkü politikacılar tekrar iktidara seçilebilme ve gücü elinde tutmaya yönelik güçlü bir baskı ile karşı karşıyadırlar. Sermaye birikimini sağlamak için devlet, özel üretimin maliyetlerini sosyalleştirme ve parasal olarak desteklemeyi amaçlayan harcamalara girişir. Politik modellerde sistemin devam etmesi için ekosistemle ilgilenmeye başlamıştır. Üretim ve tüketime artması çevre için önemli bir sonuç doğurur. Doğal kaynak ve işlenmemiş hammadde daha fazla üretim ve tüketim için gerekli olur. Sonuç, doğal kaynakların tükenmesi ve ekosisteme kirlilik eklemektedir (Schnaiberg, 1980).

2.2.4. Etik

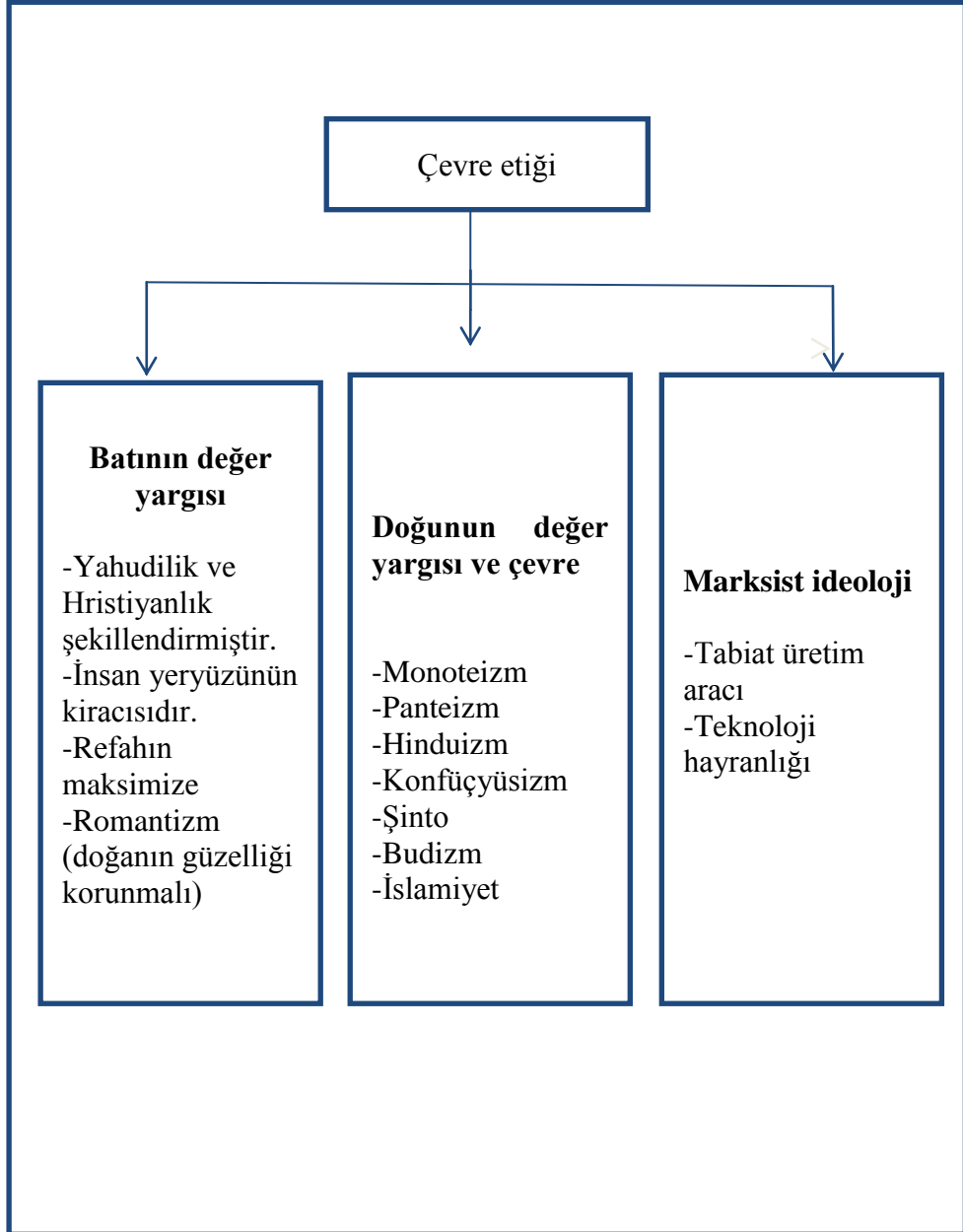
Sürdürülebilir kalkınmanın odak noktasını kaynakların korunması ve insan-doğa dengesinin korunması olduğu için çevreyi koruyan kalkınma felsefesinin sürdürülebilir kalkınmanın temelini oluşturmaktadır. Etik ile sürdürülebilirlik arasındaki ilişkiyi değerlendirmek açısından çevre etiği önemli bir konudur. Çevre etiği sadece bugünkü nesil odaklı değil gelecek nesillere, diğer canlılara ve doğa merkezli bir anlayışa dayanır (DesJardins, 2012).

White'a (1981) göre, kişilerin kendi düşüncesi ile çevresi arasında güçlü bir ilişkisi vardı. Bu nedenle ekoloji, tamamen insanın inancına bağlıdır.

Çevre ile ilgili değer yargıları doğu ve batı olmak üzere ikiye ayrılarak incelenebilir. Bu yargıların şekillenmesinde din çok önemli bir etkidir (Şekil4).

Doğunun çevre etiğinin oluşmasında Hinduizm, Budizm ve İslamiyet etkili olmuştur. Batının çevre etiğinin şekillenmesinde ise Hristiyanlık etkili olmuştur. Ayrıca, dinlerin dışında Marksist ideolojilerin de çevre etiğinin oluşmasında etkisi olmuştur (Yurtsever, 2000).

Şekil 4: Çevre etiğinin oluşmasında değer yargıları

2.2.4.1. Batının değer yargısı ve çevre

Geleneksel Yahudi-Hristiyanlık anlayışına göre insan, kâinatın odak noktasıdır ve doğaya egemen olmalıdır. Yahudi-Hristiyan anlayışında doğa, insana kaynak sağlayan bir araç olarak görülmektedir. Böyle bir görüşün nedeni, eski bir Yahudi inancından kaynaklanmaktadır: “Tanrı yeryüzüne kadın ve erkeği yarattıktan sonra insanlara yeryüzündeki bütün canlılara egemen olunuz diye buyurmuştur” (White, 1981).

Batıda çevre-insan ilişkisinin tarihsel gelişimine bakıldığında, 18 yüzyıla kadar doğa sadece kaynak aracı olarak görülmüş 19.yüzyılda ise ticari-amaç olarak görülmeye devam edilmiştir. Aynı zamanda gerek bugünkü gerekse gelecek nesil için çevreye karşı daha fazla dikkatli olunması gerekmeye başlamıştır. İnsan ve doğa ilişkisi için, denge aranmaya başlanmıştır (Stewart, 1996). 20. yüzyılda çevreyle ilgili görüşleri üçe ayırarak inceleyebiliriz (Yurtsever, 2000):

1. Hristiyanlığın ilk zamanlarında insan “yeryüzünün egemenidir” görüşü yerine “insan yeryüzünün kiracısıdır” görüşü ileri sürülmeye başlamıştır.
2. Faydacı yaklaşımda ise refahın maksimize edilmesi ve mutsuzluğun minimize edilmesi için kaynakların sosyal sınıflar arasında paylaşılması üzerine durulmuştur. Bir grubun yaşamını sürdürmesi için zorunlu olan ihtiyaçlar, diğer grubun lüks ihtiyaçlarından önce gelmelidir. Minimize ise hayvanların kaynak paylaşımında acı çekmeyecek kadar almaları yeterlidir hatta acı çeken hayvanlar ağrısız bir şekilde yok edilmelidir. Ancak gerçek hayatta mutsuzluğun ve mutluluğun ölçümü mümkün

olmadığı için, faydacı yaklaşımın bunu istemlere göre değerlendirmesi, sadece pazar ekonomisini savunduğunu göstermektedir.

3. Romantizmde ise tabiatın şeklinin korunması gerektiği savunulmuştur. Tabiatın doğal şeklinin korunması güzelliği esastır ve tabiatın doğal güzelliğinin bozulmasına karşıdırlar (Eagleton, 1990). İlk zamanlarda çoğu çevreciler tarafından bu fikir ilgiyle karşılanmış, fakat daha sonraları bu görüş endüstrileşmiş toplumda geçici bir kaçış olarak görülmüştür.

2.2.4.2. Doğunun değer yargısı ve çevre

Doğunun çevre ile ilgili değer yargısının oluşmasında etkili olan dinler Hinduizm, Budizm ve İslamiyet'tir. Olgular bazen bireysel düzeyde bazen de toplumsal düzeyde ele alınmıştır. Bazen doğanın kendisine saygı duyulmuştur bazen de insana sağladığı faydadan dolayı tabiat kutsal olarak görülmüştür (Yurtsever, 2000)

Hinduizm doğa ve insan bütünleşmesi çevrenin korunması bakımından önemlidir (Singh, 1992). Hinduizmde daha önce o bölgede var olan Panteizm ve Monoteizm inanışlarının etkisi vardır. Panteizm her şey tanrıdır ve tanrı her şeydir. Dünyadaki bir şey tanrıya aynıdır veya tanrının bir ifadesidir (Levine, 1994). Panteizmde doğaya kendi varlığından dolayı saygı duyulur. Monoteizmde de doğaya üretken olmasından dolayı saygı duyulur (Pandeya, 1992).

Hinduizm, kendisini evrimin çeşitli safhalarıyla gösteren ve her şeyi kuşatan ilahi hâkimiyete inanır. İnsanoğlu evrim piramidinin en tepesinde olsa da, tabiatın hayat şekillerinden ayrı görülemez. Canlı ve cansız tüm varlıkların aynı manevi güç tarafından kuşatıldığı bir dünya görüşünü yansıtmaktadır (deSilvai 1991).

Konfüçyüs, Çin’de toplum üzerinde diğer dinlerden daha fazla etkili olmuştur. Konfüçyüs düşüncesinin “ev imgesi” bağlamında insan-doğa arasında kurduğu “organik” ilişki kurmaktadır. Evimizin düzeni ve iyiliği dünyamızın iyiliğine ve sağlıklı olmasına bağlı olması teması insan-doğa arasındaki ilişkiyi vurgulamaktadır, insan-doğa ilişkisini karşılıklı “saygı” üzerine temellendirilmesidir. İnsan, üyesi olduğu aileye karşı sevgi ve saygıyla yükümlü olduğu gibi, üyesi olduğu doğaya karşı da sevgi ve saygı temelli bir davranış göstermelidir (Özdemir, 2001).

Japonya’da kabul görmeye başlayan Budizm, daha önce Şinto (Şhinto) dininden etkilenmiştir. Şinto dini, kırsal alanda yaygın olarak kabul edilen çok tanrılı bir dindir. Doğa kutsal kabul edilmektedir. Şinto dininin etkisi ile Budizm’de tabiatın kutsallığı önem kazanmıştır. Budizm, başta çevre olmak üzere, sade bir hayat yaşama ve mütevazı olma gibi değerleriyle günümüz insanlarını etkilemeye devam etmektedir (Nakamura, 1992).

İslamiyet’te kişi, hem kendisinden hem de toplumdan sorumludur. Ancak birey, toplumun menfaatini kendi menfaatinden üstün tutması gerekir. Çevre toplum menfaatini ilgilendirdiği için birey kendi menfaati için çevreye zarar vermemesi gerekir. Bütün çevremizin Allah tarafından kuşatıldığı yani manevî bir çevrede yaşadığımız görülür (Tabakoğlu, 1996). Doğada var olan her bir şey denge için vardır ve bu dengenin bozulmaması gerekir. Bir başka deyişle evrende sadece insanoğlu değil başka varlıkların varlığına saygı duymak gerekir. Etrafımızdaki bu varlıklar ve âlem cansız değil, hiçbir şey tesadüfen olmuş değil.

2.2.4.3. Marksist ideoloji

Bu ideoloji tabiat sadece üretim aracı olarak görülmüştür. İnsan emeği olmadan doğanın değeri yoktur. İnsan- doğa ikili ilişkisi reddedilmiştir (Redcliff, 1987). Batının kapitalist sistemi gibi Marksist ideoloji de doğayı negatif yönde etkilemiştir. Örneğin, Stalin döneminde birçok park üretim amacıyla kapatılmıştır. Sosyalist rejim döneminde nükleer denemelerin çevreye verdiği zarar, sistemin doğayı ne kadar zarar verdiği örneklerden bazılarıdır (Yurtsever, 2000).

2.2.5. Çevre etiği ile ilgili öneriler ve düzenlemeler

Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için bireylerin ve şirketlerin değer yargılarının değişmesi gerekir. Bu konuda önemli olan maddeler aşağıda sıralanmıştır (Devall, 1988):

1. İnsanların ve insan dışında kalan yeryüzündeki diğer varlıkların refahlarının kendi içerisinde anlamları vardır. Bu değerler insanın faydasından bağımsızdır.
2. Bu canlıların farklılığı ve zengin çeşidi kendi değerlerinin anlaşılması katkıda bulunur.
3. İnsanın, bu zenginliği ve farklılığı yaşam için zorunlu hallerin dışında azaltmaya hakkı yoktur.
4. İnsan hayatının refahı ve kültürünün zenginliği için nüfusunun yenilenmesi uygundur. İnsan dışındaki canlılar için de aynı şey söz konusudur.

5. İnsanın, insan dışındaki varlıklar ile mevcut ilişkisi doğru değildir ve durum hızla kötüye gitmektedir.
6. Bu politikanın değişmesi gerekir. Bu değişmeler ekonomik teknolojik ve ideolojik yapıya etki eder. Sonuç olarak tamamen farklı bir durum ortaya çıkar.
7. Bu ideolojik değişmeler hayat standardını artırmak yerine, hayatın kalitesinin değerini anlamak için önemlidir.
8. Bu ileri sürülen maddelerin onaylayanlar, dolaylı veya dolaysız olarak uygulamak için gerekli değişmelere katılmalıdır.

2.2.5.1. Sivil Toplum Kuruluşları ve şirketler tarafından başlatılan ve sürdürülen başlıca kurumsal sosyal sorumluluk girişimleri

Sürdürülebilir kalkınma sürecinde, kamu kuruluşları yanında, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği büyük önem taşımaktadır.

CERES ilkeleri: Çevrenin korunması ve kirliliğin azaltılmasına ilişkin etik ilkeler içermektedir. 1989 yılında din grupları, çevreciler ve sosyal sorumluluğu olan gruplar “Valdez Prensipleri” adlı etik kodunu düzenledikleri. Daha sonraları çevrenin ekonomik sorumluluğu koalisyonu olarak tanımlanan CERES (Coalition of Environmentally Responsible Economics) prensipleri Amerika Birleşik Devletlerinde ilk Fortune 500 arasına giren fazla önemli bir kısmı şirket tarafından kabul edilmiştir CERES prensipleri aşağıda sunulmuştur (Stewart, 1996).

1. Biyosferin korunması
2. Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı
3. Atıkların azaltılması ve imha edilmesi
4. Enerjinin korunması
5. Riskin azaltılması
6. Güvenli ürünler ve hizmetler
7. Çevresel onarım
8. Kamuyu bilgilendirme
9. Yönetim kurulu üyeleri ve yöneticilerin sorumluluğu
10. Denetleme ve raporları

Caux İlkeleri (Caux Yuvarlak Masası): 1986 yılında, Philips Elektronik eski başkanı Frederic Philips ve INSEAD eski yönetim kurulu başkan yardımcısı Olivier Giscard d'Estaing tarafından, oluşturulmuştur. Caux Yuvarlak Masası, Avrupa, Japon ve Kuzey Amerikan iş hayatının önde gelen liderleri tarafından oluşturulmuştur. Çevre ile ilgili ilkesi şu şekildedir: İşletmeler, çevreyi korumalı ve uygun olduğu yerlerde geliştirmeli, sürdürülebilir kalkınmayı desteklemeli doğal kaynakların ziyan edilmesini engellemelidir (Caux Round Table, 2014).

Küresel Sullivan İlkeleri: Güney Afrika'da iş yapan uluslararası şirketlere sosyal sorumluluk yönünde yol gösterici olması açısından 1999 yılında Din Adamı Leon Sullivan tarafından geliştirilmiştir. Bu ilkeler iş gücü, iş ahlakı ve çevresel uygulamalar konularında sekiz ilkedен oluşmaktadır. İşletmeler, çalışanlara en az

temel ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde ödeme yapmalı ve sosyal ve ekonomik fırsatlarını arttırmaları için beceri ve yeteneklerini geliştirmelerine imkân sağlamalıdır. İşletmeler, güvenli ve sağlıklı bir çalışma ortamı yaratmalı, insan sağlığını ve çevreyi koruyacak önlemler almalı ve sürdürülebilir kalkınmayı desteklemelidirler (Yurtsever, 2000).

2.2.5.2. Banka ve evre için ilkeler

Ekolojik dengenin korunmasında oldukça önemli yer tutan bankalar, çevrenin korunmasında diğer kurumlara göre daha geride kalmıştır (Wanless, 1995). Bu görüş Birleşmiş Milletler evre programında gündem getirilmiştir. 1992 yılında Rio evre Zirvesi esnasında UNEP teşviki ile Bankalar İçin evreyi Koruma ve Destekleme Raporu hazırlanmıştır. Bu rapora gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerden çok uluslu bankaların bir kısmı imzalamıştır. Bu düzenlemeler oldukça geniş ve külfetli olmasına rağmen bankalar için, çevrenin korunmasına yönelik en önemli düzenlemedir (Thompson, 1998, Thompson ve Cowton, 2004).

1. Finans sektöründe bankaların çevrenin korunmasında önemli katkıları vardır.

Bu nedenle banka faaliyetleri çevrenin korunması ve gelişimi ile bağlantılı olması gerekir.

2. Çevre yönetiminde, potansiyel olarak, çevreyi hasardan korumak ve önceden tahmin etmek yaklaşımı esastır. Bölgesel, ulusal ve uluslararası çevre ile ilgili düzenlemelere uymak iş eylemlerin parçasıdır ve müşterilerimizden de aynı kurallara uymasını bekliyoruz. Çevre riskinin, risk değerlendirmesinin ve yönetiminin bir parçası olması gerektiğini onaylıyoruz. Yurtiçi ve yurtdışı faaliyetlerimizde çevresel risk değerlendirmesinde aynı standartları uygulayacağız. Kamu kuruluşlarında da çevrenin korunmasında işbirliği yapması ve sonucu paylaşmasını bekliyoruz. Yönetimimiz içinde bulunan muhasebe, pazarlama, halka ilişkiler ve çalışmalar çevrenin korunması için iletişim ve eğitime katılacaktır. Enerji tasarrufu ve atıkların yeniden kullanıma dönüşümü, israfı minimize etmek için iş ilişkisinde bulunduğumuz ara girdi üreten firmalara ve kontratla çalışan diğer firmaların, çevre konusunda en iyi yönetimi uygulayacaklarını bekliyoruz. İşletmede rasyonelliğe göre, çevrenin korunmasını destekleyeceğiz; buna uygun banka ürünleri ve hizmetleri üreteceğiz. Çevre ile ilgili önlemlerimizin belirli aralıklarla sonuçlarını izlenmesi gerektiğini kabul ediyoruz.
3. Çevresel riski azaltmak için ve gelişimini sağlamalı için çevre ile ilgili bilgilerimiz müşterilerimiz ile paylaşacağız. Hükümet, müvekkil, hisse sahipleri, kamu ve ilgilileri çevre yönetimi ile ilgili diyaloga bulunmaya teşvik edeceğiz. Bankaların, çevre ile ilgili uygulamaları hakkında politikalarının ve

gelişmelerini aralıklarla rapor etmelerini öneriyoruz. UNEP, çevrenin gelişmesi için kapasiteleri dahilinde bankalara, bilgi konusunda yardımcı olmaları isteyeceğiz. Diğer bankaların bu raporu desteklemeleri için teşvik ediyoruz (Yurtsever, 2000).

2.2.5.3. Türkiye’de bankalar ve etik ilkeleri

5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun ‘Etik İlkeler’ bölümünde öngörülen düzenleme kapsamında, Türkiye Bankalar Birliği tarafından belirlenen “Bankacılık Etik İlkeleri” sektörde yer alan tüm bankalar tarafından benimsenmekte ve uygulanmaktadır. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu’nun uygun görüşü alınarak, 26.07.2006 tarihinde kabul edilen ilkelerin temel amacı, bankacılık mesleğine toplumda mevcut saygınlık duygusunun sürekliliğinin sağlanması, meslek onuru olarak adlandırılan bu saygınlık duygusunun geliştirilerek sürdürülmesine bankacılık sektöründe istikrar ve güvenin korunmasıdır (TBB, 2010). Bankaların faaliyet gösterirken uyması gereken genel ilkeler arasında sürdürülebilir kalkınma ile madde 3 de şu şekilde yer almaktadır:

“Tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunması, mali piyasalarda güven ve istikrarın sağlanması, ekonomik kalkınmanın gereklerini de dikkate alarak, mevduat ve kredi sistemlerinin etkin şekilde çalışmasının sağlanması, ekonomide önemli zararlar doğurabilecek işlem ve uygulamaların önlenmesinin yanı sıra toplumsal yararın gözetilmesi ve çevrenin korunması amacıyla bankaların aşağıda belirtilen genel ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermesi gerekmektedir”(TBB, 2010).

2.3. Sürdürülebilir kalkınma ile ilgili uluslararası düzenlemeler

Çevre sorunlarının küresel boyut kazanması, bu sorunların çözümünde uluslararası işbirliğin gerekli kılmıştır. 1970'li yıllarda tartışılmaya başlanmış olsa da, sürdürülebilir kalkınma düşüncesi ilk kez 18. yüzyıl sonu 19. yüzyıl başında Almanya'nın Baden Bölgesi'nde Kara Ormanların (Schwarzvald) yok oluşunu önlemek amacıyla çıkarılan yasalarda yer aldığı öne sürülmüştür (Kılıçoğlu 2005). Çevreyle ilgili olarak uluslararası işbirliğine ilişkin ilk düzenlemeler 1972 yılında Stockholm'de ilk küresel değerlendirmesi olan "Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Bildirgesi" kabul edilmiştir. sürdürülebilir kalkınma kavramı ise ilk kez, 1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'na hazırlanan Brundtland Raporu'nda ekonomik büyümenin çevre dostu bir perspektifle ele alınarak yoksulluğun ortadan kaldırılmasını, doğal kaynaklardan elde edilen yararın dağılımında eşitliğin sağlanmasını, nüfus kontrolünü ve çevre dostu teknolojilerin geliştirilmesini sürdürülebilir kalkınma üzerinde dönemi bir büyüme çağına girilmesi gerektiği öne sürülmüştür. Raporu'nda sürdürülebilir kalkınmanın hedefleri aşağıda özetlenmiştir.

- Kalkınmayı sağlamak canlandırmak,
- Kalkınmanın dinamiklerini doğa ile uyum haline gelmesi için değiştirmek,
- Temel ihtiyaçları karşılamak,
- Sürdürülebilir bir nüfus düzeyini garanti altına almak,
- Kaynak tabanını korumak ve yenilebilir kaynak kullanmak,
- Teknolojiyi yeniden yönlendirmek ve yenilebilir kaynak üreten teknoloji teşvik etmek,

- Karar verme sürecinde, sosyal, çevre ve ekonomiyi birleştirmek.

Brundtland Raporu esas alınarak, 1992 yılında Rio de Janeiro’da yapılan "Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansında yer alan konular:

- Rio Bildirgesi
- Gündem 21
- İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi
- Biyolojik Çeşitliliğin Korunması Sözleşmesi
- Orman Varlığının Korunmasına Dair Bildiri

Bu bildirge 27 ilke bulunmaktadır (UN, 1992). İlk madde: İnsanlar devam ettirilebilir kalkınma kaygılarının merkezindedir. Doğa ile uyumlu sağlıklı ve yaratıcı bir yaşam hakkına sahiptirler’.

İlke 20 de ise kadınların kalkınmadaki önemi vurgulanmıştır: ‘Kadınlar çevresel idare ve gelişme üzerinde hayati bir role sahiptirler. Devam ettirilebilir bir kalkınma için onların tam katkısı gereklidir’.

Rio Konferansı sonrasında çevre konusu, uluslararası gündemin öncelikleri arasına girmiştir. Ortak hedeflerin ve gündemlerin benimsenmesi sürecinde, Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı’ndan on yıl sonra çevrenin korunmasıyla sosyal gelişme ve ekonomik gelişmenin bağlantılı bir şekilde yürütülerek sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması konusunun değerlendirilebilmesi için 26 Ağustos-4 Eylül 2002 tarihleri arasında Johannesburg’ta Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (Rio+10) düzenlenmiştir.

RIO+20 zirvesi 20-22 Haziran'da Brezilya'da gerçekleştirildi. Üç amaç öngörülüyor (UN, 2012):

- Politik kararlılığa yeniden vurgu yapılması,
- Sürdürülebilir kalkınma konusunda bugüne kadar gerçekleşen başlıca zirvelerin çıktıları konusundaki gelişmelerin ve eksiklerin ortaya konması ve
- Yeni ve yükselen tehdit ve fırsatların tarif edilmesidir.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreter Ban Ki-Moon, Eylül 2014 yılında bir İklim Zirvesi için, New York'a iş, finans, sivil toplum ve yerel liderleri ile birlikte devlet ve hükümet başkanlarını davet etmiştir. Bu İklim Zirvesi farklı bir toplantı olacaktır. Yeni taahhütler yanında düşük karbon ekonomisine doğru dünyanın yönelmesi için ölçeklenebilir ve tekrarlanabilir katkıları için iş, finans, sanayi ve sivil toplumu katalize hedefleniyor (UN, 2014).

2.3.1. Türkiye çevre politikaları ve sürdürülebilir kalkınma

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde (1979-1983) çevre politikalarında düzenlemeler bulunmaktadır Bu plan döneminde Başbakanlık Çevre Müsteşarlığı kurulmuş, 1983 yılında çevrenin sürdürülebilir kalkınma ilkesi doğrultusunda korunması amacıyla “Çevre Kanunu” çıkarılmıştır. Çevrenin korunması, iyileştirilmesi ve kirliliğin önlenmesinin herkesin sorumluluğunda olduğuna vurgu yapan kanunda, sürdürülebilir kalkınma ilkesi, katılım ilkesi, önleme ilkesi, kirleten öder ilkesi, kusursuz sorumluluk ilkesi, bilgi edinme ve başvuru hakkı, piyasaya dayalı mekanizmalar ve çevre eğitimi hususlarını içermektedir (Yüksek 2010). 1986'da Hava Kalitesi Kontrol, Gürültü Kontrolü, 1988'de Su

Kalitesi Kontrolü, 1991’de Katı Atık Kontrolü, 1992’de Çevresel Etki Değerlendirme, 1993’te Tıbbi Atık Kontrolü, Toksik Kimyasal Ürünler ve Maddelerin Kontrolü ve Zararlı Atık Kontrolü Yönetmelikleri yayınlanmıştır (Okumuş, 2002).

1995 ‘de Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı (UÇEP) hazırlanmıştır

- Yaşam kalitesinin iyileştirilmesi,
- Çevre bilinç ve duyarlılığının geliştirilmesi,
- Çevre yönetiminin iyileştirilmesi,
- Sürdürülebilir nitelikte bir ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişme sağlanması.

Türkiye’de Yerel Gündem 21 uygulamalarına 1997 yılı sonunda UN DP’nin desteği ve UCLG-MEWA koordinatörlüğünde yürütülen bir proje kapsamında başlanmış ancak bir süre sonra proje ölçeğinden çıkılarak Türkiye Yerel Gündem 21 Programı oluşturulmuştur. Bu program beş aşamada gerçekleşmektedir. Aşamalar ve uygulama dönemleri aşağıdaki gibidir (Aksu, 2011).

1. Aşama: Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin teşviki ve geliştirilme projesi (Kasım 1997- Aralık 1999).
2. Aşama: Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin uygulanması (Ocak 2000-Aralık 2003).

3. Aşama: Türkiye’de Yerel Gündem 21 yönetim ağı yoluyla BM Binyıl Bildirgesi hedefleri ve Johannesburg uygulama planının yerelleştirilmesi projesi (Mayıs 2004-Eylül 2006).
4. Aşama: Türkiye’de Yerel Gündem 21 yönetim ağı yoluyla BM Binyıl Bildirgesi hedeflerinin yerelleştirilmesi (Eylül 2006-Haziran 2009).
5. Aşama: Kent konseylerinin güçlendirilmesi ve yerel demokratik yönetim mekanizmaları olarak işlev görmelerine yönelik eğitim ve kapasite geliştirme desteği sağlanması (Ekim 2009- Mart 2011).

Son yıllarda toplum sürdürülebilir kalkınmaya ilgi göstermektedir. Genelde tüketicilerin özen göstermeye çalışmaktadır. Zaman zaman çevre ile ilgili protestolar olmaktadır. Türkiye’de 1980’li yıllardan bu yana kurulmuş, özellikle çevresel sürdürülebilirlik konusuna odaklanan 400’ün üzerinde sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır (Kaya, 2010).

2.3.2. TSKB' nin sürdürülebilir bankacılık konusunda kriterleri

TSKB(Türkiye Sınai Kalkınma Bankası) sürdürülebilir finansman ve iklim değişikliği konularında ulusal ve uluslararası platformlarda hayat geçirdiği inisiyatifler ve sürdürülebilir bankacılık alanındaki öncü uygulamaları Türkiye’de lider konumdadır. TSKB'nin sürdürülebilir bankacılık anlamında yürüttüğü çalışmaları aşağıda yer almaktadır (<http://www.tskb.com.tr>):

- Çevre önceliği konusunu tüm politika ve iş süreçlerine entegre etmiş durumdadır.

- Faaliyetlerinden kaynaklanan iç ve dış çevresel etkilerini tanımlamıştır ve bunları azaltmak için çalışmaktadır.
- Geleceğin daha temiz ve düşük CO2 (karbondioksit) emisyonlu Türkiye'sinin yaratılmasına katkıda bulunmak TSKB'nin proje finansmanın da en öncelikli konulardandır.
- TSKB, yaşanabilir bir dünya, sürdürülebilir bir yaşam ve gelecek kuşaklar için sürdürülebilir kalkınma projelerini (hidroelektrik, rüzgar, jeotermal ve biokütle, enerji verimliliği, her türlü çevre kirliliğini önleyecek yatırımlar, tükenbilir kaynakların tasarrufunu sağlayan teknolojik yatırımlar vs) desteklemeye artan hızla devam edecektir.
- Sürdürülebilir bankacılık anlayışını sosyal sorumluluk projelerinin için de etkili bir şekilde entegre etmektedir.
- Şeffaf ve halka açık bir banka olarak, mali tabloları 1960'lı yıllardan beri bağımsız denetim kuruluşlarınca denetlenmektedir. Banka içi iş akışları ve prosesler şeffaf, politikalar yazılı olmakla beraber kurumsal yönetim ciddiyetle uygulanmaktadır.
- Banka, 2010'da BM Küresel İlkeler Sözleşmesi' ni de imzalamıştır.
- 2011 yılı başında "Su Saydamlık Projesine" destek olmuştur.
- Enerji verimliliği web sitesi 2011 Haziran ayında açılmıştır.
- TSKB tarafından 2012 yılında ilgili sektörlerden işadamlarını ve öğrencileri biraraya getiren "Sürdürülebilir Ölçümleme Atölyesi" düzenlendi.
- Türkiye'nin karbon ayak izini silen ve ISO 14001 belgesine sahiptir.
- TSKB, sürdürülebilirlik konusunda yeni bir adım daha atarak 2009 yılında UNEP FI'a üye olmuştur

Yaşanabilir bir dünyanın, çevre ve iklim değişikliği konusunda TSKB küresel ölçekte başarıları (<http://www.tskb.com.tr>):

2010 yılında

- EMEA Finance–Best Equity House in Turkey
- Euromoney– "European Hydro Power Deal of the Year"/Boyabat Barajı ve HES Finansmanı
- Euromoney – "European Utilities Deal of the Year"/Uludağ Elektrik Dağıtım A.Ş. (UEDAŞ) ve Çamlıbel Elektrik Dağıtım A.Ş. (ÇEDAŞ) Hisselerinin Satın Alım Proje Finansmanı

2011 yılında

- IV. Kurumsal Yönetim Zirvesi kapsamında Kurumsal Yönetim Ödülleri'nde **"Kurumsal Yönetim Derecelendirme notu en yüksek kuruluşlar"**
- Financial Times ve IFC (International Finance Corporation) tarafından verilen "Sürdürülebilir Bankacılık Ödülleri" kapsamında "Avrupa Bölgesi"nde en iyi üç bankadan biri
- TIREC Zirvesi 'Türkiye Rüzgar Enerjisi Ödülleri'nde "En İyi Çözüm Ortağı"
- The New Economy Dergisi'nin düzenlediği "Clean Tech & New Energy Awards"(Temiz Teknoloji ve Yeni Enerji Ödülleri) "The Best Investor"

2012 yılında

- Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği (TKYD) tarafından düzenlenen V.Kurumsal Yönetim Zirvesi'nde "Kurumsal Yönetim Derecelendirme Notu En Yüksek Kuruluş"
- Sürdürülebilirlik Raporu ile "Astrid Awards Bronz"
- ISO 14064-1 sertifikasını almaya hak kazanmış ve sektöründe bu standarda ulaşan ilk banka olmuştur.
- TSKB Çevre Yönetim Sistemi, Sürdürülebilirlik Yönetim Sistemine dönüştürülmüştür.
- TSKB, FT&IFC tarafından Avrupa bölgesinde Sürdürülebilir Bankacılık alanında ilk üç bankadan biri olarak gösterilmiştir.

2013 yılında

- 2013 yılında TSKB, "CDP Türkiye 2013 İklim Değişikliği Liderleri" ödülü kapsamında, "Saydamlık" ve "Performans" derecelendirmelerinde en yüksek puanı alan şirketler arasına girerek her iki kategoride de ödüle değer bulunmuştur.
- 2013 yılında, Financial Times ve IFC (International Finance Corporation) tarafından verilen "Sürdürülebilir Bankacılık Ödülleri" kapsamında "Avrupa Bölgesi"nde en iyi üç bankadan biri.

2.3.3. Sürdürülebilir kalkınma ilgili göstergeler

Küresel ısınma ve iklim değışikliği konularının dünya çapında artan önemine paralel olarak sürdürülebilir kalkınma dünyanın her yerinde önemli bir konu olmuştur. Sürdürülebilirliği çevresel, toplumsal ve ekonomik olarak görölmektedir.

Brundtland Raporu göre Sürdürülebilir kalkınma, “Bugünün ihtiyaçlarını gelecek nesillerin de kendi ihtiyaçlarını karşılamalarında ödün vermeden karşılamak” olarak tanımlanmıştır. Bu göre sürdürülebilir kalkınma ile ilgili kriterler üç grupta toplanır: çevresel, ekonomik ve sosyal boyut (three circles model) ortaya çıkmıştır (Bansal, 2005). Ekonomik anlamda, enerji ve doğal kaynakların kullanımında daha dikkatli davranılması, temiz üretim teknolojilerinin kullanımı, dengesiz gelir dağılımının düzeltilmesi ve sağlık koşullarının iyileştirilmesi, eğitim ve sosyal hizmetleri ulaşımada adaletin sağlanmasıdır (Yaylalı, 2009). Sosyal boyut ise demokrasi, beslenme ve enerji kullanımı gibi kriterler bulunmaktadır. Çevresel boyut ise atmosfer temizliği, doğal kaynaklar, bio çeşitlikler ve tarım arazisi gibi konuları içermektedir. Tablo 1’de ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur.

Tablo. 1: Sürdürülebilir kalkınma göstergeleri

Çevresel Boyut	Ekonomik Boyut	Sosyal Boyut
Atmosferdeki klor artışı	Sektörel ekonomik faaliyet artışı	Nüfus, yoğunluk, artış oranları
Atmosferdeki asitlik artışı	Taşıt sayısı	Yoksulluk
Ozon, partiküller, nitrojen dioksit bileşimleri	Enerji tüketimi	Elektriksiz hane halkı
Kırsal ve kentsel alanlar, ormanlar	Yenilenebilir enerji oranı	Oy kullanabilir nüfus
Doğal ortam farklılaşmaları	Hava ulaşımı	Seçimlere katılım
Taşıma kapasiteleri tahminleri Su Kalitesi	Taşıma Bedelleri	Kırsal ve Kentsel Nüfus
Spesifik ekosistem göstergeleri	Ormansızlaşma	Telefon miktarı
Radyasyon	Kirlilik azaltım giderleri	Yetersiz beslenen çocuklar
Koruma alanları	Seyahatler, boş zamanlar	Okuma yazma
Metal rezervleri	Ahşap üretimi	Yaşam süresi, bebek ölümleri
Enerji miktarı	Kişi başına su temini	
Biyoçeşitlilik	Erozyon	
Hayvan popülasyonu	Tarımsal üretim	
Tehlike altındaki canlılar	Hanelerde enerji kullanımı	
Temel kirleticiler	Karayolları taşımacılığı enerji kullanımı	
Ağır metaller	Araçlarda fosil yakıt kullanımı	
Toprakta nitrojen ve potasyum fosfat dengeleri	Besin üretimi	
Toprak kalitesi göstergeleri		
Tarım arazisi kayıpları		

Kaynak: Aksu, 2011

Brundtland Raporu'nda bahsi geçen insan ile doğa arasında denge kurarak doğal kaynakları tüketmeden, gelecek nesillerin ihtiyaçlarının karşılanmasına ve kalkınmasına imkân verecek şekilde bugünün ve geleceğin yaşamını ve kalkınmasını sağlanması için finansal düzenlemeler ve faaliyetler çok önemlidir. Özellikle bankalar tüm faaliyetlerini sürdürülebilir kalkınmanın boyutlarına önemli etkileri vardır.

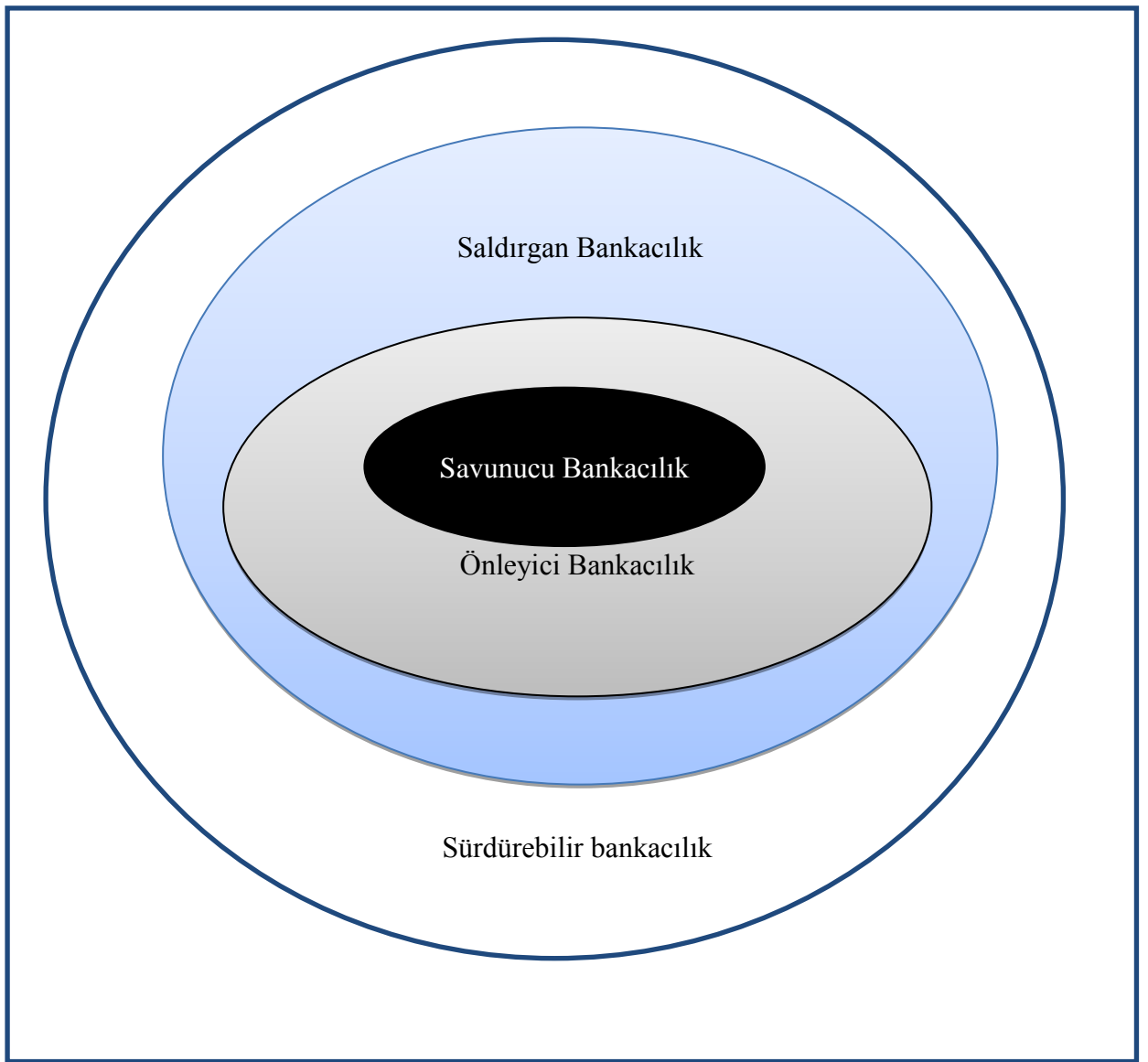
2.4. Sürdürülebilir bankacılık

Sürdürülebilir finansman çevre koruma ve çevreye zarar vermeyen, ekonomik refah ve sosyal adaletin sağlanması yönelik ürünler için sermaye ve risk yönetimi sağlarlar (Forum for the Future, 2002).Sürdürülebilir bankacılık ise faaliyetlerin çevre ve sosyal hayata etkilerini dikkate alan müşterilere ürün ve hizmet sunan bankalardır (Bouma, Jeucken, ve Klinkers 2001). Sürdürülebilir bankacılık finansman sağladığı projeler kapsamında ortaya çıkacak çevresel ve sosyal etkileri tanımlamak ve doğru şekilde yöneterek çevresel etkilerin en aza indirgenmesi konularında müşterilerine destek olmaktır.

Sürdürülebilir kalkınma sadece bilimsel, hükümet veya sivil inisiyatiflerin değil, aynı zamanda sürdürülebilir kalkınmanın en temel aktörü olan bankalarında sürdürülebilir kalkınma üzerinde anlaşması gerekir. Çevre sorunlarının önemi ekseninde uzlaşması bankacılık sektörü, çevreye etki eden sektörlerden biri olarak nitelendirilmektedir. Uluslararası dengelerin belirlenmesinde, makroekonomik istikrarın sağlanmasında önemli rol oynayan finansal kuruluşlar, doğa-insan dengesini, insan haklarına ve sosyal adalete etki etmektedir (Thompson, 1998).

Jeucken (2001)'göre bankaların sürdürülebilirliğe ulaşma süreci, savunucu bankacılık (defensive banking), önleyici bankacılık (reventive banking), saldırgan bankacılık (offensive banking) ve sürdürülebilir bankacılık (sustainable banking) olmak üzere dört aşamada gerçekleşmektedir (Şekil 4)

Şekil 5: Bankacılık ve sürdürülebilir kalkınmanın bir tipolojisi

Kaynak: Jeucken 1998

Savunucu Bankacılık: Karlılık, büyüme gibi kaygılarla sürdürülebilir kalkınma sürecinde pasif kalmayı tercih etmekte ve çevresel sürdürülebilirliği kaçınılması gereken bir maliyet olarak görmektedir.

Önleyici Bankacılık: Kalkınma ile yapabilecekleri potansiyel maliyet tasarruflarının farkına varmakta (enerji tasarrufu gibi) ve sadece içsel süreçlerinde sürdürülebilirliği dikkate almaktadır.

Saldırgan Bankacılık: Yeni sürdürülebilir finansal ürünler, yeni pazarlar gibi fırsatları görmeye başlamakta, içsel süreçleri yanı sıra dışsal faaliyetlerinde de sürdürülebilirliği göz önünde bulundurmaktadır.

Sürdürülebilir Bankacılık: Bütün faaliyetleri sürdürülebilir hale gelmekte, maksimum finansal getiri beklentisinin yerini çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik almaktadır. Sürdürülebilir bankacılık aşamasında ise bankaların bütün faaliyetleri sürdürülebilir hale gelmekte, maksimum finansal getiri beklentisinin yerini çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik almaktadır (Jeucken, 2001).

Kendi operasyonlarında, çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim konuları sürdürülebilir entegre finansal kurumlar için 2013 Sürdürülebilir Finansman Ödülleri FT/IFC tarafından belirlenmiştir. Bu ödül için 59 ülkeden 254 kuruluş başvurmuştur. Bunlardan 162 finans kurumu ve 50 ise finansal olmayan kurumlardır. Bu ödül için aday listesi aşağıda sunulmuştur (IFC, 2013):

2013 Yılı'nın Sürdürülebilir Bankacılık için aday listesi

Afrika/Orta Doğu

- Bank of Palestine, West Bank
- BMCE Bank, Morocco
- Standard Bank, South Afrika

Amerika

- Banco Santander Brasil, Brezilya
- Caixa Econ3mica Federal, Brezilya
- Grupo Financiero Banorte, Meksika

Asya Pasifik

- Industrial Bank, in
- Sumitomo Mitsui Banking Corporation, Japonya
- YES Bank, Hindistan

Avrupa

- Commercial Bank Center-Invest, Rusya
- GLS Bank, Almanya
- Industrial Development Bank of Turkey (TSKB), Türkiye

Yılın sürdürülebilir küresel bankası

- Banco Santander, İspanyol
- Morgan Stanley, ABD
- Standard Chartered, İngiltere

Yılın sürdürülebilir yatırımcısı

- Aavishkaar Venture Management Services, Hindistan
- Aloe Private Equity, İngiltere

- Bridges Ventures, İngiltere
- EcoEnterprises Fund, Kosta Rika
- Impax Asset Management, İngiltere
- LeapFrog Investments, Avustralya
- Root Capital, ABD

Yılın sürdürülebilir yatırımı

- Actis, İngiltere
- Banco Itaú BBA, Brezilya
- M-KOPA, Kenya
- Morgan Stanley, ABD
- Sindicatum Sustainable Resources, Singapur
- WHEB Partners, Germany
- WRAP (Waste & Resources Action Programme), İngiltere

Sürdürülebilir finans teknolojisi

- Etisalat, Birleşik Arap Emirlikleri
- FINO PayTech, India
- Grupo Financiero Banorte, Meksiko
- M-KOPA, Kenya
- Solarkiosk, Almanya

Dahili iş başarısı

- Alqueria Dairy, Kolombiya
- Interswitch, Nijerya
- Kenya Tea Development Agency, Kenya
- Manila Water, Filipinler

- Universitaria Minuto de Dios, Kolombiya

Türkiye’de sürdürülebilir bankacılık uygulamalarına TSKB, 2005 yılında Çevre Yönetim Sistemi (EMS-Environmental Management System) projesine başlamıştır. 2006 yılında EMS çalışmaları tamamlanmış ve 2007 yılında yapılan denetim sonucu, TSKB, ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemleri Sertifikasını alarak ilk ve tek Türk Sermayeli Banka olmuştur. Ayrıca Banka, kredi riskinden kaynaklanan çevresel riski analiz etmek amacıyla, Çevre Riski Değerlendirme Modeli (ERET-Environmental Risk Evaluation Tools) hazırlamıştır. Çevre Riski Değerlendirme Modeli, bir yatırım projesinin çevre-iş güvenliğini ve yatırımcının bu konulardaki duyarlılığını ölçmeye yarayan 35 sorudan oluşan bir sorgulama modeli olup, projeler yatırımın yeri etrafındaki yerleşim durumu, yatırımın enerji ve kaynak tüketimi, flora ve fauna üzerine etkisi, çıkan atıklar, hava emisyonları, doğal kaynaklara olası zararlar gibi konularda sorgulanmakta ve projelere A,B,C olmak üzere dereceler verilmektedir (TSKB, 2012)

2.5. Araştırma modeli

AB 2020 stratejisinin öncelikleri, akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı bir büyüme yer almaktadır. Finansal sistemin sürdürülebilirliği kolay değildir sürdürülebilir (Avrupa Komisyonu, 2010) Verimli finansal sistemin meydana getirmek için küresel çözümler bulunmalı ve uzun vadeli değer yaratma bir zorunluluk haline gelmiştir (PRI, 2013).

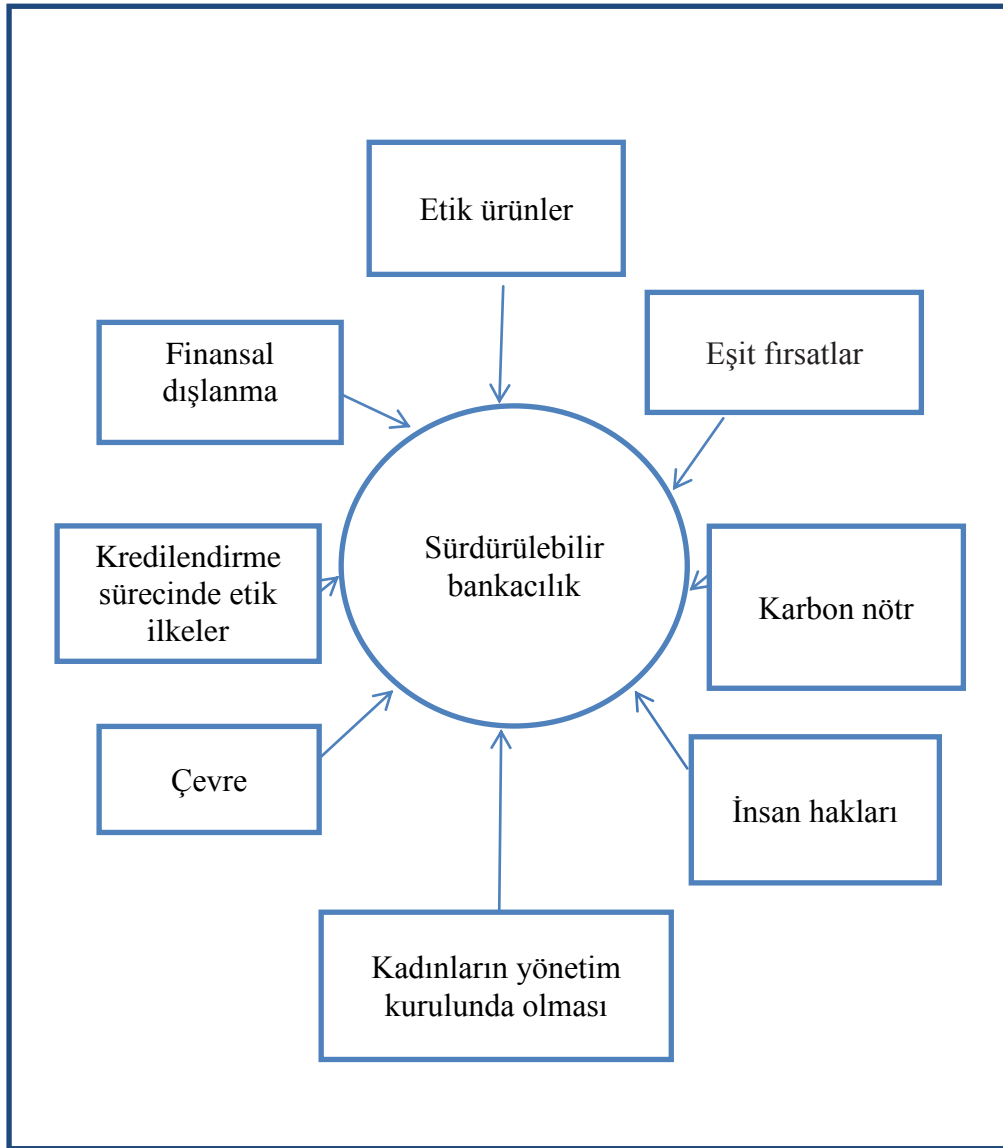
Uzun vadeli değerler yaratmak örgüt çalışanlarının performansına (Hamel & Prahalad, 1989) ve çalışanlar organizasyonun hedefleri algılamalarına bağlıdır (Bergmann, Lester, De Meuse ve Grahn, 2000). Bir başka deyişle kuruma bağlılığı sağlayan kurumsal kimlik gerektir. Bu durumda kurumun yönetim mekanizmalarını etkin olması ile ilgilidir (UniCredit, 2012: Bank Avusturya, 2012). Kurumların sürdürülebilirlik ile ilgili başarılarında çalışanların kurumların sürdürülebilirlik ile ilgili stratejileri nasıl algıladıkları önemlidir. Sürdürülebilirlikte başarı için banka çalışanların yönetimin sürdürülebilirlik ile ilgili kararlığın nasıl algıladıkları çok önemlidir (UNEP FI, 2014). Başarının algılanması çalışanların daha çok konuya odaklanmasına neden olur (Tsui ve Wang, 2002).

Bu açıklamalar doğrultusunda çalışanların çalıştıkları bankalarda sürdürülebilirlik ile ilgili kurumsal kararlılığın algılanmasını ölçmeyi amaçlayan geçerliliği ve güvenilirliği olan bir ölçek geliştirmek bankaların sürdürülebilirlik ile ilgili başarısına katkı sağlayabilir. Aşağıdaki sürdürülebilir banka için kriterleri bir tartışılmıştır.

2.5.1. Sürdürülebilir bankacılık için kriterler

Sürdürülebilir bankacılık küresel gelişmelere yanıt vermek tecrübe kazanmaktır (Willem, 2006). Avrupa'nın önde gelen etik banka biri olan Triodos Bank Yatırımcı ve tasarruf sahiplerinin desteği ile sadece sosyal, kültürel ve çevresel değer yaratan, etik ve sürdürülebilir kuruluş ve projelere yatırım yapmakta ve kredi kullanmaktadır. Özellikle yenilenebilir enerji, organik tarım, eğitim, sağlık, sanat,

kültür projeleri yatırım yapmayı ya da kredilendirmeyi tercih ettiği alanların başında yer almaktadır (Triodos Bankası, 2014). Ayrıca kadının yönetim kurulunda olması (Guy, Niethammer ve Molin, 2011), eşit fırsat, insan hakları (IFC, 2007) sürdürülebilir bankacılığın kriterleridir (Şekil 5)

Şekil 6: Sürdürülebilir bankacılık kriterleri

2.5.1.1. Etik ürünler

Bir banka doğa ile uyumlu ürünler ve projeler için kredi vermelidir (de Clerck 2009). Banka ayrıca doğa ile uyum sağlayacak ürünleri önceden tahmin etmek için kaynak ayırması önemlidir. Ürünü çevreci hale getirmek için ürünün çevresel etkilerini yaşam seyri boyunca sürekli değerlendirmek gereklidir (Murphy, 2005). Üretim süreci ve teknoloji üzerinde yoğunlaşarak geri dönüşümü maksimize, kaynak israfını ve atık miktarını minimize ederek bir yaklaşım benimsenmeli. Bankalar banka 'yeşil' ürünler hakkında hedef kitleyi bilgilendirmeleri önemlidir. Çevreye olan duyarlılığını arttırmak ve bu yönde zararlı olmayan ürünleri tercih etmelerini sağlamak amacı ile müşterilerin bilgilendirilmesi önemlidir (UNEP FI, 2014).

2.5.1.2. Kredilendirme sürecinde etik ilkeler

Bankanın kredilerinde veya yatırımlarında doğa zarar vermemesi gerekir. Bir banka tedarikçilerinde sosyal sorumluluğunu yerinde getirdiğinden olması gerekir. Kredilendirme faaliyetleri kapsamında ortaya çıkan çevresel riskleri hesaplayan Çevre Riski Değerlendirme Modeli'ni geliştirmelidir. Finansman sağladığı projeler kapsamında ortaya çıkacak çevresel ve sosyal etkileri tanımlamak ve doğru şekilde yöneterek çevresel etkilerin en aza indirgenmesi konularında müşterilerine destek olmalıdır (IFC, 2007). Bir banka sürdürülebilirlik kalkınma ile uyum sağlamayan üretim araçları ve süreçleri için kredi vermemesi önemlidir (UNEP, 2013). Etiğe uygun olmayan kredilerin önleme konusundaki eğitimlerin konu ve içerikleri, bu

kapsamda yaşanan gelişme ve ihtiyaçlar doğrultusunda devamlı değerlendirilmesi gerekir.

2.5.1.3. İnsan hakları

İnsan hakları konusu oldukça hassas bir konudur. Kurumsal yönetimin sadece başka bir katman değildir. İnsan hakları bankanın her faaliyetini ilgilendirir. İş ortamları da güveni sağlama, çevreyi koruma ve etik ve şeffaf kurumsal yönetimi kapsayan politika ve uygulamalarla çalışanlarına ve topluma sürdürülebilir değer ve fayda sağlama konusunda sorumluluk almaktadır. İnsan haklarının korunmasına yönelik uygun projeler rekabet üstünlüğü getirebilir (Soper&Keeling, 2013). Bankalar kredi veya sigortalama işlemlerinde insan hakları ihlallerine karışan faaliyetleri engel olması bankacılık prensipleri içerisinde olması gerekir (IFC, 2007). İşçi hakları insan hakları çerçevesinin çok önemli bir parçasıdır. Bir bankanın sürdürülebilirlik politikasında dünyanın neresinde olursa olsun zorla veya zorunlu çalışma biçimlerinin yansırı çocuk işçiliğine karşı çıkmaları gerekir (Revell, 2013).

2.5.1.4. Finansal dışlanma

Yoksulluk, aşırı borç hastalık, engellilik veya herhangi bir ayrımcılık nedeni ile bireyler geleneksel finansal hizmetlerden faydalanamayabilir. Bankaların bu bireylere uygun hizmet vermesi sürdürülebilir kalkınma için önemlidir. Büyümenin ve yoksulluğun azaltılmasının önündeki engel olarak finansmana erişim önemlidir (Jayo, Gonzales, ve Conzett, 2010). Bu durum toplumun yaşam standardını yükseltir

(IFC, 2007). Küçük girişimler için mikrofinans sağlamak da sürdürülebilir bankacılığın politikaları arasında olması gereklidir. Az gelirlielerde malvarlığı sahibi olmak, tüketimi stabilize etmek ve kendilerini risklere karşı korumak için çok çeşitli finansal araç ve enstrümanlara gereksinim duyarlar (European Commission,2008).

2.5.1.5. Çevre

Beşeri faaliyetlerden kaynaklanan sera gazı salımlarının neden olduğu düşünülen iklim değişikliği, beraberinde bir takım riskler getirir. Sürdürülebilir bankacılığın bir başka kıstası olan çevrede bankanın strateji arasında olması gerekir. Dışarı ile olan iş ilişkilerimizde, ticari faaliyetlerin çevresel alandaki etkilerini tahmin etmek ve bu faaliyetlerden kaynaklanan çevresel riskleri yönetmektir Bankanın faaliyetlerinden dolayı çevre ile ilgili riski analiz etmek için uygun yöntemleri olması gerekir (Jeucken, 2005). Banka zehirli kimyasallar ve tehlikeli atıklarla ilgili pratik bir yaklaşımı bulunması ve kazalar için acil planlaması olması gerekir. (UNEP, 1984). Bankaların iklim değişikliğinin hafifletilmesi için yenilikçi yeşil ipotek tasarımı ve yenilenebilir enerji için finansmanı için mümkün olan en iyi şartları da uygun faiz oranı ile uzun vadeli kaynak sağlamaları çevreye önemli katkı sağlar (EBRD, 2013), Bankalar enerji tüketimi gibi verilerin temininden ve belirlenen enerji tasarrufu uygulamalarını hayata geçirmekten sorumludur. Kaynakların etkin ve yerinde kullanımı için binalarından çıkan atıkları (kağıt, plastik, metal, cam, pil, elektronik atıklar v.s.) kaynağında ayırmakta, bunların geri dönüşebilir olanlarını ekonomiye tekrar kazandırarak tükenbilir kaynakların verimli kullanılmasını sağlamaktır. İş süreçlerini elektronik ortamlara taşıyarak banka

iletişiminde kağıt tüketimini asgariye indirmekte, binalarında akıllı aydınlatma ve altyapı kullanması gibi uygulamalarla doğaya ve tükenbilir kaynakların tüketimi konusunda sorumlu bir politika izlemektir. Finansman sağladığı projeler kapsamında ortaya çıkacak çevresel ve sosyal etkileri tanımlamak ve doğru şekilde yöneterek çevresel etkilerin en aza indirgenmesi konularında müşterilerine destek olmalıdır. (TSKB, 2014).

2.5.1.6. Karbon nötr

Karbon nötr (Karbon denkleştirme) uzun vade için karbon azaltım planı uygularken emisyonunuzu dengelemede yardım sağlar. Karbon ayak izi birim karbondioksit cinsinden ölçülen, üretilen sera gazı miktarı açısından insan faaliyetlerinin çevreye verdiği zararın ölçüsüdür. Karbon dengeleme ise, iklim değişikliği çözümü için kullanılan maliyet etkin bir uygulamadır. Dengeleme, herhangi bir bölgede mevcut olan sera gazı kirliliğini diğer bir bölgede sera gazı azaltımı ile dengeler. Örneğin; bir firma elektrik kullanımı ve iş seyahatleri nedeni ile 100 ton karbon emisyonuna neden oluyorsa, karbon negatif etkisini sıfırlamak (karbon nötr) için 100 ton karbon kredisi satın alarak bu etkiyi dengeleyebilir” (TURMEPA, 2012). Bankaların zamanında riskleri öngörerek en iyi şekilde yönetilmesi ve tehditten fırsata dönüştürülmesi konusunda gerekli çalışmaları yapması önemlidir.

Karbon nötr projeleri yalnızca seragazı emisyonlarının azaltımını sağlamakla kalmaz aynı zamanda karbon kredilerinin satışıyla yerel toplumlara da destek sağlar. Sürdürülebilir bir banka karbon ticareti için yeni finansal yenilikler giderek

kendini farklılaştırarak piyasada daha kolay rekabet edebilirler (European Investment Bank, 2012). Karbon azaltım faaliyetlerini destekleyen yüksek kaliteli karbon kredileri kullanarak karbon ayakizinin azalmasını sağlayabilirler. Bir bankanın sürdürülebilirlik politikası gereği emisyon azaltımı için teknolojik yenilikleri yeni müşterilerin yanında mevcut müşterileri için finansman karbon kredisi oluşturması önerilir (Kossov, 2005). Özellikle bankalar yeşil evler, enerji ve su kullanımı, yer seçimi, tasarım, inovasyon, binada kullanılan ekolojik yapı malzemeleri, yapım tekniği, atık malzemelerin yeniden kullanımı konularındaki seçici yaklaşımlar sunması çevrenin kalitesine katkı sağlar (Lyans, 2007).

2.5.1.7. Eşit fırsatlar

Eşit fırsatlar haklı sebeplerin dışında tüm insanlar, aynı şekilde muamele edilmelerini sağlamak kurumun politikasını gerektirir (de Vries, 2011). Çeşitlilik bankanın kültür ve stratejisinin ayrılmaz bir parçası olmalıdır. Banka gerektiğinde dünyanın neresinde olursa olsun her türlü ayrımcılığa karşı komite oluşturması önemlidir (IFC, 2007). Bankalar bilgilerin kullanımında veya elde edilmesinde ayrımcılık niyeti olmaması gerekir (Bouma, MJeucken & Klinkers, 2001). Banka, cinsiyet, ırk, din ve diğer ayrımcılık kriterler açısından tüm yönetim kadroları için farklılaştırma konusunda kararlı olması gerekir (Document of the European bank for Reconstruction and Development, 2013).

2.5.1.8. Kadınların yönetim kurulunda olması

Cam tavan, kuruluşlarda yüksek mevkilere gelmeyi arzulayan ve bunun için çabalayan kadınların karşılaştıkları engellerdir (Davies-Netzley,1998).

Nalbant' ın (2002) yaptığı araştırmada Türk bankacılık sektöründe kadın ve erkek yönetici arasında liderlik becerileri açısından fark olmadığı sonucuna varmıştır. Kadın yöneticiler insani beceriler açısından erkek yöneticilere göre daha iyi olduğu ileri sürülmektedir. Bajdo ve Marcus' a (2001) göre “erkek odaklı” örgüt kültürünün benimsenmesinin kadınların üst düzey yönetici olmasına engel teşkil etmektedir.

Kadınların yönetim kademelerinde özellikle tepe yönetimden dışlanması ile sürdürülebilir bankacılık olamaz. Gerçekten toplumsal cinsiyet kavramının bankaların gündeminde olması önemlidir (Kidder, 1999).

Kadınlar iş yaşamında kararlarını kolay verebiliyorlar ve kararları konusunda daha ısrarcıdırlar. Özdevecioğlu ve vd (2003), Yaptıkları çalışma kadın yöneticilerin, erkek yöneticilere oranla daha demokratik olduklarını, erkeklerin otoriter tarzlarına karşın, kadınların insan odaklı ve destekleyici yönetim tarzlarının ön plana çıktığını sonucuna ulaşımlardır.

Yönetim kurumlarında kadın sayısını artırmak için fırsatlar ve engelleri anlamak için, banka pratik fikirler üzerinde araştırması gerekir. Özellikle üst düzey yönetim için orta derecede kadın yöneticileri için eğitim programları geliştirilmesi gerekir. Kadının yönetimdeki rollerini geliştirilmesi için banklara pratik çözümler üretmesi bu yüzyıl için çok önemlidir (Stanbic IBTC Bank, 2013).

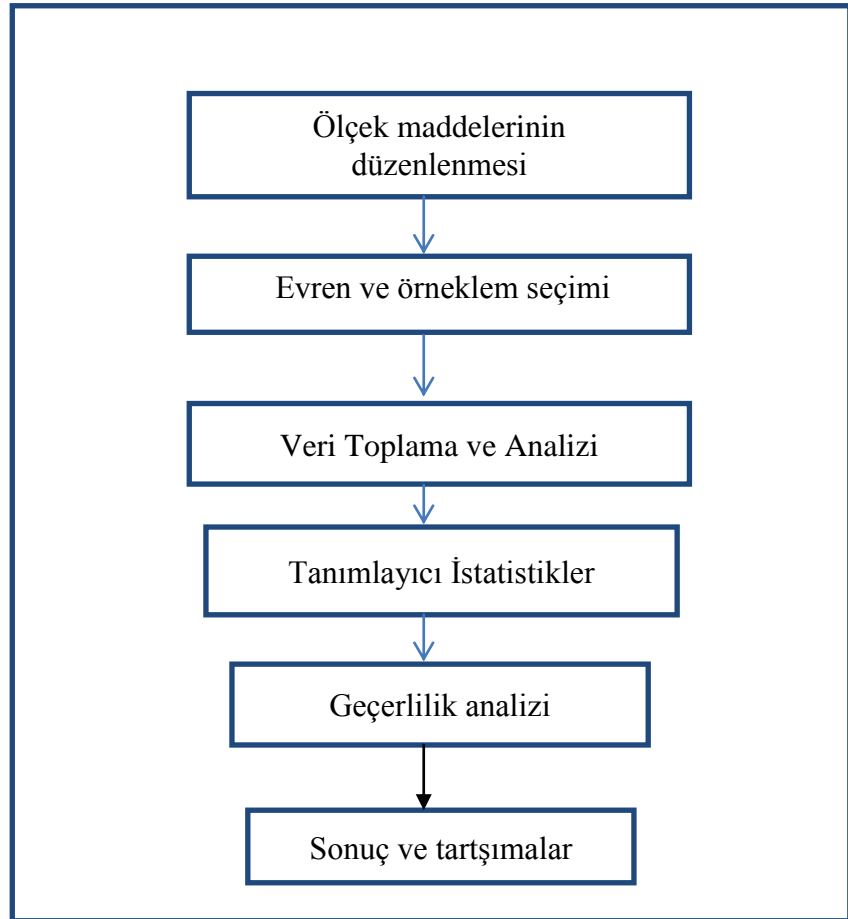
2.5.2. Sürdürülebilir bankacılıkta kararlılığın çalışanların tarafından algılanması ölçülmesi ile ölçek geliştirmenin nedenleri

Dünyanın önde gelen sürdürülebilir bankaları taahhütlerin ve kararlılığın kendi sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmada çok önemli olduğu belirtmişlerdir (Standard Bank Group 2012; Bank Austria, 2012; UniCredit 2012 ve FMA, 2011). Çalışanların bankanın sürdürülebilirlik ile kararlılığını ve uygulamaların algılamaları bankanın sürdürülebilirlik performansında önemli katkı sağlar (UNEP FI, 2014). Banka çalışanların sürdürülebilirlikle ilgili nasıl algıladıkları konu ile ilgili eğitimlere önemli katkısı olur (FMA, 2011; Bank Austria, 2012; TSKB, 2012). Bizim araştırmalarımıza göre çalışanların sürdürülebilir bankacılıkta kararlılığının çalışanların tarafından algılanması ölçmeye yönelik yeterli ölçek olmadığını ortaya koymuştur.

BÖLÜM III

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ SONUÇLARI VE YORUMLANMASI

Bu bölümde ölçeğe esas maddeler açıklanmıştır. Daha sonra araştırma için kullanılan veri toplama ve analizi yapılmıştır. Faktör analizi ve hipotez testleri analiz edilmiştir. Son olarak araştırmanın sonuçları tartışılmıştır ve öneriler sunulmuştur. Aşağıdaki Şekil 7 aşamaları gösterilmiştir.

Şekil 7: Araştırmanın Aşamaları

3.1. Ölçek maddeleri

Banka çalışanlarını çalıştıkları bankanın sürdürülebilirlik strateji ile ilgili algılarını ölçmek için Danışman Prof. Dr. Gülçimen Yurtsever ve araştırmacı ile birlikte literatür araştırmasına dayanarak geliştirilmiştir. İçeriğin boyutlarının belirlenmesini belki ölçek geliştirmedeki en zor kısımdır. Bu amaçla bir uzmanlar grubundan yararlanılabilir ve literatür desteği gerekir.

Uzmanlardan oluşan bir grup oluşturulmuştur. Uzmanlar bir ölçme aracının ölçmek istediğinin ne derece ölçebildiğine karar verirler (Neuman,1997). Bu ölçek 6 (4 bankacı, 2 konu ile ilgili öğretim elamanı) hakeme sunulmuştur. Hakemler görüşlerini “Kesinlikle Katılmıyorum” ile “Kesinlikle Katılıyorum” olmak üzere 5’li derecelendirmeyi içeren çoktan seçmeli cevaplara göre değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda 64 maddenin 34 maddenin banka çalışanlarını çalıştıkları bankanın sürdürülebilirlik strateji ile ilgili algılarını ölçmek için temsil edebileceğine karar verilmiştir. (İçsel tutarlığı bu değerlendirmenin 97dir). Tablo 2’de ölçek maddeleri göstermiştir. Ayrıca uzmanlar görünüm geçerliliği (maddelerin görünüşü, okunabilirliği, uygulama kolaylığı gibi konular açısından) değerlendirmede bulunmuşlardır.

Tablo 2: Ölçek maddeleri

Sürdürülebilir bankacılıkta kararlılığının çalışanların tarafından algılanması		
Yeşil Ürün		
1	de Clerck (2009)	Çalıştığım banka çevreye duyarlı ürün tasarımında kararlı değildir.*
2	Bouma ve vd. (2001)	Çalıştığım banka ürün ve hizmet sunduğu müşterilerinin faaliyetlerinin çevresel etkilerini dikkate alır.
3	UNEP-FI. (2014)	Çalıştığım banka 'yeşil' ürünler hakkında hedef kitleyi bilgilendirmede kararlı değildir.*
4	Murphy, P. E (2005)	Çalıştığım banka çevreye zarar veren ürün ve hizmet tasarımı ile ilgili sorunların tahmini için gerekli kaynak tahsis eder.
Etik kredi ve borç		
5	Principles for Responsible Investment (2013)	Çalıştığım banka etik olmayan yatırımları ortadan kaldırmada kararlı değildir *
6	International Finance Corporation, (2007)	Çalıştığım banka hükümetin veya şirketlerin etiğe uygun olmayan faaliyetler için kredi vermemeye kararlıdır
7	Principles for Responsible Investment (2013)	Çalıştığım banka sürdürülemez üretim süreçlerini kapsayan faaliyetler için kredi vermemeye kararlıdır
8	UNEP (2009)	Çalıştığım banka finansal ihtiyaçlarını karşılamak için kredi ve risk sermayesi yoluyla doğrudan finansman sağlamada kararlı değildir.*
9	UNEP(2009)	Çalıştığım bankanın belli bir kredi kriterleri vardır ve bu kriterleri kamu ile paylaşır.

10	Jeucken (2005)	Çalıştığım banka müşterilerini sosyal sorumluluk konusunda bilgilendirmede çaba göstermez.*
İnsan hakları		
11	International Finance Corporation (2007)	Çalıştığım banka insan haklarını ihlal eden faaliyetlere ve firmalara kredi vermemekte kararludur.
12	International Finance Corporation (2007)	Çalıştığım banka faaliyetlerinde insan hakları sorunları yönetmek için politikalar geliştirir.
13	World Commission on Environment and Development (1987).	Çalıştığım banka insanlık ve doğa uyumunu teşvik için çalışmada kararludur.
14	Revell (2013)	Çalıştığım banka karşı zorla veya zorunlu çalışma biçimlerinin yanı sıra ve çocuk işçisi çalıştırmaya karşı çıkar.
Karbon finansı		
15	Pollan, (2005)	Çalıştığım banka karbon finans(sera gazı emisyon azaltımlarını satın almak üzere sağlanan kaynak) için finansman teşvikleri konusunda kararlı değildir.*
16	European Investment Bank (2012)	Çalıştığım banka karbon ticareti için finansal yeniliklerle kendini farklılaştırmaya kararlı değildir.*
17	European Investment Bank (2012)	Çalıştığım banka mevcut müşteriler sera gazını azaltan teknolojiler tanıtmak ve teşvik etmek için kararludur.
18	Kossoy (2005)	Çalıştığım banka karbon ayak izini (ulaşım, ısınma, aydınlatma gibi nedenlerle meydana gelen sera gazı salınımları) azaltmak için yenilenebilir enerji üretimini teşvik etmek için kararlı değildir.*

Fırsat Eşitliği		
19	Kossoy,, (2005)	Çalıştığım banka dünyanın neresinde olursa olsun ayrımcılığın tüm şekillerine karşı olmaya karardır.
20	International Finance Corporation (2007)	Çalıştığım banka fırsat eşitliğini sağlamak köklü bir kredi politikası taahhüt etmiştir.
21	Bouma,Jeucken &Klinkers (2001)	Çalıştığım banka insan kaynakları konusunda fırsat eşitliğini sağlamak için karardır.*
22	Document of the European bank for Reconstruction and Development (2013)	Çalıştığım banka, cinsiyet, ırk, din ve diğer kriterler açısından tüm yönetim kadroları için farklılaştırma konusundan karardır.
Finansal dışlanma		
23	Amin, Cameron, ve Hudson (2002)	Çalıştığım banka geleneksel pazarda hizmet bulmakta güçlük çeken birey ve firmalara finansal hizmetler sağlamada karardır.
24	Jayo, Gonzales ve Conzett (2010)	Çalıştığım banka düşük gelirli girişimciler için mikrofinansı sağlamak için karardır.*
25	Amin, Cameron, and Hudson (2002)	Çalıştığım banka düşük gelirli girişimcilerle ortaklık düzenleyerek mikrofinans hizmeti vermek için karardır.
26	European Commission (2008)	Çalıştığım banka, düşük ve sürekli geliri olmayan insanların banka işlemleri için düşük maliyetle veya gönüllü olarak hizmet verir.
Çevre		
27	Jayo, Gonzales, and Conzett (2010)	Çalıştığım banka toksik kimyasallar ve tehlikeli atıklarla ilgili politikalar üretmeye karardır.*

28	UNEP (1984)	Çalıştığım banka suyun verimli kullanımını ve sürdürülebilir su kaynaklarının kullanımını teşvik eder. teşvik etmeye karardır.
29	World Commission on Environment and Development (1987)	Çalıştığım banka yenilenebilir enerji, enerji verimliliği finansmanı için mümkün olan en iyi şartlarda uzun vadeli kaynak sağlama konusunda karardır değildir.*
30	Bouma, Jeucken&Klinkers, (2001)	Çalıştığım banka çevreye duyarlı ve enerji verimliliği olan yapı projelerini teşvik eder.
Kadınların yönetim kurulunda olması		
31	Document of the European bank for Reconstruction and Development (2013)	Çalıştığım banka cinsiyet eşitliğini kapsayıcı kültürü oluşturmak konusunda karardır değildir.*
32	Document of the European bank for Reconstruction and Development (2013)	Çalıştığım banka kadınları üst yönetime geçmesini sağlayacak yeteneklerin geliştirmesi için eğitim verilmesi ve fırsat yaratılmasında karardır.
33	Criterion venture (2010)	Çalıştığım banka, kadınların üst düzey yönetim geçmesi ve yönetimdeki rolünü garanti altına almak için kadınların orta derece yönetimine rol alması konusunda karardır değildir.*
34	Stanbic IBTC Bank (2013)	Çalıştığım banka insan kaynakları politikasında kadınların üst yönetime geçmesinde kesin olarak fırsat eşitliği yaratır.
*Negatif maddeler		

3.2. Evren ve örneklem seçimi

IFC tarafından sürdürülebilir banka kabul edilen banklara ile ticari bankalardan oluşmaktadır. Araştırma üç ayrı çalışmadan oluşmaktadır. Her bir çalışmada örnek seçimi açıklanmıştır.

3.3. Veri Toplama ve Analizi

Anket giriş sayfasında anketin içeriği ve önemi açıklanmıştır. Kartopu yöntemi uygulanmıştır.

Bu araştırmanın sadece araştırma amacı ile kullanacağı ve gizli kalacağı kapak mektubunda açıklanmıştır. Katılımcılar ölçekte yer alan her bir maddeyi “Kesinlikle Katılmıyorum” ile “Kesinlikle Katılıyorum” olmak üzere 5’li derecelendirmeyi içeren çoktan seçmeli cevaplara göre değerlendirilmiştir.

Ölçeğin güvenirlik çalışması kapsamında ölçek maddelerinin birbirleriyle tutarlılığını test edebilmek amacıyla Cronbach’ın α ilgileşim katsayısı hesaplanmıştır. Geçerlilik analiz için yüz-görünüş geçerliği, faktör analizi ve hâlihazır geçerlilik testine başvurulmuştur.

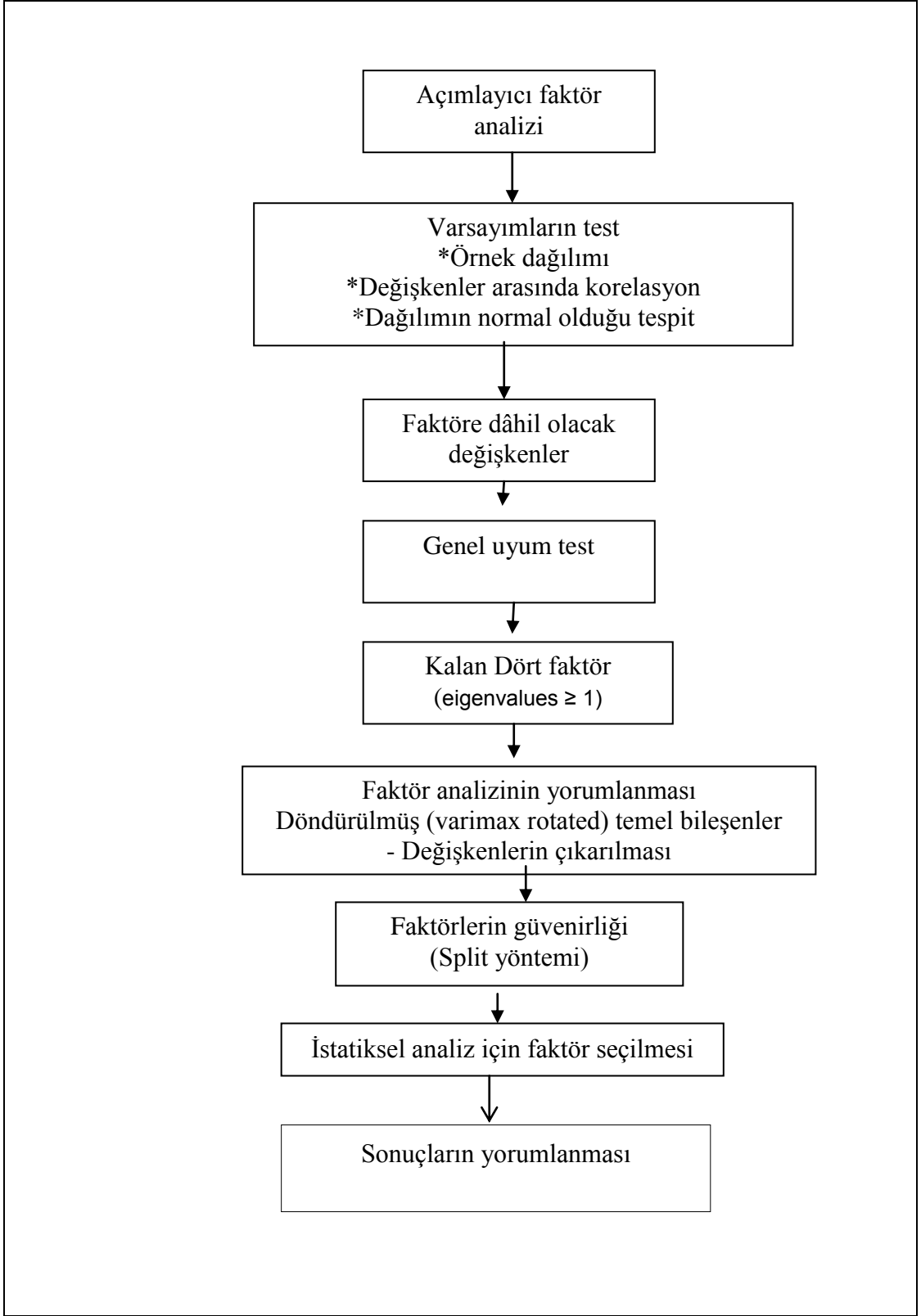
3.4. Tanımlayıcı istatistikler

Bu araştırmada üç ayrı çalışmadan oluştuğu için herbir çalışmanın tanımlayıcı istatistik bilgileri ilgili bölümde açıklanmıştır.

3.4.1. Geçerlilik analizi

Bu araştırmada geçerlilik analizi için, yüz-görünüş geçerliği (3.1' de açıklanmıştır), faktör analizi ve hâlihazır geçerlilik testi yöntemi yapılmıştır. Aşağıda üç örnekten elde verilerin faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizin aşamaları Şekil 8' de gösterilmiştir.

Şekil 8 Faktör analizinin Aşamaları

3.5. Çalışma 1

Bu çalışmanın amacı sürdürülebilir bankacılıkta kararlılığının çalışanların tarafından algılanması ile ilgili tasarlanmış ölçeğin boyutlarını tahmin etmektedir. Ölçülmek istenen kuramsal yapıya ilişkin belirtilerin doğruluğunun bilimsel olarak geçerliği için yapı geçerliği iki yolla yapılır: (a) Faktör analizi ile (b) bilinen grup ile ya da önceden geçerliği saptanmış bir ölçü aracı ile karşılaştırma yoluyla (Tabachnick, ve Fidell, 2001). Bu çalışmada faktör analizi yapılmıştır. Çalışma 3’de ise bilinen grup ile bir ölçü aracı ile karşılaştırma yoluyla ispatlanmaya çalışılmıştır.

3.5.1. Yöntem

Bu çalışmada kolay yöntemi uygulanmıştır. 400 banka çalışanına mail gönderilmiştir Toplam 288 kişi bu araştırma katılmıştır. Katılanları 30 kişi yüksek lisans, 8 kiş doktora geriye kalanlar lisans diplomasına sahiptir. Bu katılımcıların % 60 kadın ve % 40 erkeklerden oluşmaktadır. Ayrıca % 5 üst derece, % 10 orta derece yönetici ve % 19 ise alt kademe yönetici olarak çalışmaktadır. Geriye kalan ise banka çalışandır.

3.5.2. Sonuç ve tartışmalar

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliliği değerine bakılmıştır. Faktör analizi için KMO sonucunu 60 veya fazla olması gerekir. Kaiser’in ölçüsü, korelasyon katsayılarının karelerinin toplamının, bu toplama kısmı korelasyonların

karelerinin toplamının eklenmesiyle ortaya çıkan değere oranıdır. Kısmi korelasyonlar küçük ise bu değer 1.0'a yaklaşır. (Tabachnick ve Fideli, 2001).

Araştırmanın sonucu KMO'nun, .89 olduğunu göstermiştir. Bu sonuç verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir (Tablo 3).

Barlett Sphericity testi verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediğini kontrol etmek için kullanılacak istatistiksel bir tekniktir. Bartlett Testi (Bartlett Test of Sphericity) “korelasyon matrisi birim matrise eşittir” hipotezini test eder. Hipotezin reddedilmesi, değişkenler arasında bir korelasyonun olduğu anlamına gelir ve faktör analizinin değişkenlere uygulanabilirliği söz konusu olur (Tabachnick ve Fidell 2001). Bartlett testi değeri $.561 < .001$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Tablo 3 KMO ve Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.	.893	
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	2.353E4
	df	561
	Sig.	.000

Faktör analizinin, amacı aralarında ilişki bulunduğu düşünülen çok sayıdaki değişkenler arasındaki ilişkilerin anlaşılmasını ve yorumlanmasını kolaylaştırmak için daha az sayıdaki temel boyuta indirgemek veya özetlemektir. Açımlayıcı Faktör Analizinde (EFA, Exploratory Factor Analysis) değişkenler arasındaki ilişkilerden hareketle faktör bulmaya, teori üretmeye yönelik bir işlem uygulanmıştır. Analiz

sonucunda faktör sayısına karar vermede kullanmak için Yamaç-Birikinti Grafiği (Scree Plot) kullanılmıştır (Cramer, 1998). Birikinti Grafiğinin analizine göre sekizinci değerden sonra verilerde bir değişiklik olmadığı saptanmıştır. Ölçeğin faktör yapısını belirlemek amacıyla, faktör analizi yöntemlerinden döndürülmemiş ve asal eksene göre döndürülmüş (varimax rotated) temel bileşenler analizinden bütün maddelerin 0.40 eşik yük değerinin üstünde olduğu görülür (Tablo 4). Tablo 4’de görüldüğü gibi bu ölçek 8 alt faktörden oluşmaktadır. “Kredilendirme sürecinde etik ilkeleri” faktörü 6 madde içermektedir. “Kadınların yönetime kuruluda bulunma”, “eşit fırsatlar”, “etik ürünler”, “karbon nötr”, “finansal dışlama”, “insan hakları” ve “çevre” faktörleri ise dört maddeden oluşmaktadır. Her bir maddenin eşik yükleri yüksek değerdir.

Tablo 4: Banka çalışanların çalıştıkları bankalarda sürdürülebilirlik ile ilgili kurumsal kararlılığın algılanmasını faktör analizi sonuçları (n=288)

(Rotated Component Matrix^{a)})

Madde	Component							
	Kredilendirme sürecinde etik ilkeler	Kadınların yönetim kuruluda olması	Eşit fırsatlar	Etik ürünler	Karbon nötr	Finansal dışlanma	İnsan hakları	Çevre
7	.908							
5	.901							
8	.899							
6	.889							
9	.835							
10	.831							
32		.973						
33		.971						

31		.968						
34		.918						
21			.891					
20			.879					
22			.852					
19			.842					
2				.876				
3				.874				
4				.866				
1				.852				
15					.834			
16					.824			
17					.795			
18					.777			
25						.832		
26						.832		
24						.809		
23						.803		
13							.838	
14							.825	
11							.816	
12							.815	
28								.772
29								.768
27								.760
30								.758

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 7 iterations.

İlk faktör ölçeğin faktör yükünün %17.41' sini tanımlamıştır. Diğer faktörlerin açıklama gücü Tablo 5'de açıklanmıştır. Ölçeğin toplam açıklama gücü %95.55' dir.

Tablo 5: Toplam Varyans Açıklaması

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	18.06	53.13	53.13	18.06	53.13	53.13	5.92	17.41	17.41
2	3.44	10.13	63.26	3.44	10.13	63.26	4.11	12.08	29.48
3	3.22	9.49	72.74	3.22	9.48	72.74	3.99	11.75	41.23
4	2.20	6.47	79.21	2.20	6.47	79.21	3.965	11.66	52.89
5	2.10	6.17	85.38	2.10	6.17	85.38	3.777	11.12	63.99
6	1.37	4.04	89.42	1.38	4.04	89.42	3.750	11.03	75.03
7	1.07	3.145	92.57	1.07	3.14	92.57	3.725	10.95	85.98
8	1.01	2.977	95.543	1.01	2.98	95.54	3.250	9.56	95.54

Ölçeğin güvenirlik çalışması kapsamında ölçek maddelerinin birbirleriyle tutarlılığını test edebilmek amacıyla Cronbach'ın α ilgileşim katsayısı hesaplanmıştır. Yapılan analiz sonucunda ölçeğin tamamına ilişkin güvenirlik katsayısı $\alpha = .95$. Cronbach Alpha değerlerinden de anlaşılacağı gibi; ölçek güvenilir bulunmuştur (Cramer, 1998). Tablo 6'da görüldüğü gibi diğer faktörleri güvenirlik katsayısı $\alpha > .70$ üzerinde bulunmuştur.

Geçerlilik için diğer değişkenleri ne kadar korelasyon gösterdiği ilgili araştırma kapsamında aşağıdaki hipotezler test edilmiştir:

H1: Sürdürülebilir bankacılıkta kararlılığının çalışanlar tarafından algılanması ile sürdürülebilir bankacılık eğitimi arasında pozitif ilişki vardır. Sonuçlara göre bu iki değişken arasında pozitif korelasyon vardır ve bu korelasyon istatistiksel açıdan anlamlı (Pearson's $r = 80$, $p = .001$). *H1* hipotezi doğrulanmıştır

Sonuçlara göre bankada çevreye uyumlu ürün konusunda eğitim ile etik ürünler ile ilgili bankanın kararlılığının çalışanlar tarafından algılanması arasında istatistiksel açıdan anlamlı pozitif ilişki vardır (Pearson's $r = 85$, $p = 001$) *H2* hipotezi doğrulanmıştır.

H3: Bankada çevre ile ilgili eğitim ile bankanın çevre ile ilgili kararlılığının çalışanlar tarafından algılanması arasında pozitif ilişki vardır. Katılımcıların verdikleri cevapların istatistiksel analizinin değerlendirmesinden elde edilen sonuçlara göre bu iki değişken istatistiksel açıdan anlamlı pozitif ilişki vardır (Pearson's $r = .57$, $p = .001$). *H3* hipotezi doğrulanmıştır.

Katılımcıların verdikleri cevapların istatistiksel analizinden elde edilen sonuçlara göre bankanın kredilendirme sürecinde etik ilkelerini uygulamada kararlılığını ile etik ilkeleri ilgili eğitimi çalışanlar tarafından algılanması arasında anlamlı pozitif ilişki vardır (Pearson's $r = .67$, $p = .001$). *H4* hipotezi doğrulanmıştır.

H5: Bankada kadınların üst yönetime geçmesi için eğitim programları ile bankaların kadınların üst yönetime bulunması ile ilgili kararlılığının çalışanlar tarafından algılanması arasında pozitif ilişki vardır. Sonuçlara göre bu iki değişken arasında pozitif korelasyon vardır ve korelasyon ve bu korelasyon istatistiksel açıdan anlamlıdır (Pearson's $r = 87$, $p = .001$).

H6 doğrulamak için katılımcıların verdikleri cevapların istatistiksel analizinden elde edilen sonuçlara göre bankada insan hakları ile ilgili eğitim ile insan haklarını korumaya yönelik politikasını çalışanlarını tarafından algılanması arasında pozitif ilişki bulunmuştur (Pearson's $r=.59$, $p = .001$).

H7: Banka karbon ayak izi ile ilgili eğitim ile bankanın çevreyi koruma konusunun çalışanlar tarafından algılanması arasında pozitif ilişki vardır. Katılımcıların verdikleri cevapların istatistiksel analizinin değerlendirmesinden elde edilen sonuçlara göre bu iki değişken istatistiksel açıdan anlamlı pozitif ilişki vardır (Pearson's $r =.64$, $p = .001$). *H7* hipotezi doğrulanmıştır.

H8: Bankada fırsat eşitliği ile ilgili eğitim ile bankanın fırsat eşitli ile ilgili kararlılığının çalışanların algılanması arasında pozitif ilişki vardır. Araştırmanın sonuçlarına göre bu iki değişken istatistiksel açıdan anlamlı pozitif ilişki vardır (Pearson's $r=.62$, $p = .001$). *H8* hipotezi doğrulanmıştır.

H9: Bankanın finansal dışlama ile ilgili kararlılığı ile finansal dışlama ile ilgili eğitimin çalışanlar tarafından algılanması arasında pozitif ilişki vardır. Araştırmanın sonuçlarına bu iki değişken arasında istatistiksel açıdan anlamlı pozitif ilişki vardır (Pearson's $r= .79$, $p = .001$).

Sonuçlara göre bu ölçek sürdürülebilir bankacılıkta kararlılığının çalışanların tarafından algılanması ölçülmesini katkıda bulunabilir olmasıdır.

3.6. Çalışma 2

Bu çalışmanın amacı test-tekrar test korelasyon hesaplayarak güvenilirliği ölçmektir. Test-tekrar test korelasyon hesaplamak için bölüm 3.3 açıklanan veri toplama yöntemi burada da uygulanmıştır. Araştırma örnekleminin seçiminde kolay ulaşılabilir durum örnekleme (Miles ve Huberman, 1994) yoluna gidilmiştir. Kolay örnekleme yolu ile 50 banka çalışanına soru dağıtılmıştır. 49 çalışan sorulara cevap vermiştir. Aynı anket aynı katılımcılara üç hafta sonra tekrar dağıtılmıştır. Bu kez de 47 kişi cevap vermiştir. Test-retest sonucuna göre korelasyon katsayısı genel test için .87'dir. Bu sonuca göre ölçek güvenilir bir ölçektir.

3.7. Çalışma 3

Bu çalışmanın amacı ölçeğin geçerliliğini ispatlamaktır. Ölçülmek istenen kuramsal yapıya ilişkin belirtilerin doğruluğunun bilimsel olarak geçerliği ölçmeye dayanak olan kuramların geçerliği sorunudur. Yapı geçerliği iki yolla yapılır: (a) Faktör analizi ile (b) bilinen grup ile ya da önceden geçerliği saptanmış bir ölçü aracı ile karşılaştırma yoluyla (Tabachnick, ve Fidell, 2001). Faktör analizi çalışma 1' de yapılmıştır. Bu çalışmada bilinen grup olarak IFC tarafından 2013 yılında sürdürülebilir bankacılık yapan bankaların çalışanlarına anket gönderilmiştir. Bu amaçla aşağıda verilen hipotez test edilmiştir:

H10: Sürdürülebilir bankacılıkta konusunda kabul görmüş bankaların çalışanları diğer bankaların çalışanlarına göre çalıştıkları bankada sürdürülebilirlik ile ilgili kurumsal kararlılığın algılanmaları daha yüksektir.

3.7.1. Yöntem

IFC tarafından 2013 yılında sürdürülebilir bankacılık yapan bankaların anket gönderilmiştir. Burada kartopu yöntemi (elektronik ortamda uygulanmıştır) Anakütlenin tümünün araştırmaya konu olması pratik olmadığı ve seçilen örneğin temsil yeteneği taşıması yani anakütlenin özelliklerini tam olarak yansıtabilmesi koşulu ile kartopu yöntemi uygulanır (Goodman, 1961)

Toplam 56 kişi cevap vermiştir. 10 kişi Afrika/Orta Doğu, 8 kişi Amerika 16 kişi, Asya Pasifik 22 kişi Avrupa grubuna giren sürdürülebilir bankacılığı benimseyen bankalarda çalışanlardan oluşmaktadır. Katılımcıların 32 kadın ve 24 erkektir. Katılanlardan 30 kişi yüksek lisans, 6 kişi doktora geriye kalanlar lisans diplomasına sahiptir.

Sorular İngilizce olarak uygulanmıştır. Özgün ölçek iki çevirmen tarafından ve birbirinden bağımsız olarak İngilizceye çevrilmiştir. Tek Yönde Çeviri (Single-Translation Methods) yöntemi uygulanmıştır. Bu yöntemin seçilmesinin nedeni tek yönde çeviri yönteminde madde eşdeğerliğinin hedef dile göre incelenmesi ve değerlendirilmesidir (Hambleton ve Bollwark,1991).

3.7.2. Sonuç ve tartışmalar

Sürdürülebilir bankacılığı uygulayan bankaların çalışanların verdikleri cevaplar göre ölçeğin genel ortalaması ve alt boyutlarının ortalaması diğer banka çalışanların verdikleri ölçeğin genel ortalaması ve alt boyutlarının ortalamasından büyük olması beklenir. t test sonuçlarına göre sürdürülebilir bankacılığı uygulayan bankalarda çalışanların verdikleri cevapların genel ortalaması ve alt faktörlerinin ortalaması ticari bankalarda çalışanlara göre istatistiksel bakımından anlamlı derecede farklı çıkmıştır (Tablo 6). Sonuçlar *H10* hipotezini doğrulamıştır.

Tablo:6: İki örnek grubunun karşılaştırması: İçsel güvenilirlik katsayısı (α), ortalama (M) ve Standard sapma (SD)

Faktor	Sürdürülebilir banka(n=56)			Ticari Banka(n= 288)			
	α	M	SD	α	M	S D	t
Genel ölçek	.93	4.56	.45	.95	2.63	.65	74***
Etik ürünler	.93			.91			
Finansal dışlanma	.95	4,03	.53	.97	1.92	.82	56***
Karbon nötr	.95	4.52	.65	.92	2.7	1.11	52***
Çevre	.97	3.80	.50	.94	2.5	.86	.57***
Kredilendirme sürecinde etik ilkeler	.96	3.81.	.50	.93	2.51	.86	57***
İnsan hakları	.95	4.53	.53	.98	3.8	.50	64***
Kadınların yönetim kurulunda olması	.95	3.72	.90	.93	2.99	.76	45***
Eşit fırsatlar	.91	4.22	.51	.96	3.21	.53	62***
*** $p < .001$.							

SONUÇ

Banka çalışanlarının çalıştıkları bankalarda sürdürülebilirlik ile ilgili kurumsal kararlılığın algılanmasını ölçmeyi amaçlayan geçerliliği ve güvenilirliği olan bir ölçek geliştirmektedir. Ölçeğin boyutlarının belirlenmesini belki ölçek geliştirmedeki en zor kısımdır. Bu amaçla literatür araştırmasının yanında, uzmanlar grubundan yararlanılmıştır. İçerik geçerliğinden anlaşılan ölçeğin içeriğinin gerçekten ölçülmesi hedeflenen durumla ilgili olup olmadığını anlamak için uzmanlardan oluşan grup oluşturulmuştur. Bu uzman grup ayrıca maddelerin görünüşü, okunabilirliği ve uygulama kolaylığı gibi konular açısından değerlendirme yapmıştır.

Değerlendirme sonucunda 34 maddenin banka çalışanlarını çalıştıkları bankanın sürdürülebilirlik strateji ile ilgili algılarını ölçmek için temsil edebileceğine karar verilmiştir. Ayrıca bu ölçeğin 8 boyutlu olması uygun bulunmuştur. Ayrıca uzmanlar görünüm geçerliliği (maddelerin görünüşü, okunabilirliği, uygulama kolaylığı gibi konular açısından) değerlendirmede bulunmuşlardır. Ölçeğin alt ölçekleri:

- Kredilendirme sürecinde etik ilkeler
- Kadınların yönetim kurulunda olması
- Eşit fırsatlar
- Etik ürünler
- Karbon nötr
- Finansal dışlanma
- İnsan hakları
- Çevre

Yapı geçerliğini ispatlamak için iki yola başvurulmuştur: (a) Faktör analizi ile (b) bilinen grup ile ya da önceden geçerliği saptanmış bir ölçü aracı ile karşılaştırma yoluyla. Sürdürülebilir bankacılıkta konusunda uluslararası kabul görmüş bankalar ile ticari bankalar karşılaştırılmıştır. t test sonuçlarına göre sürdürülebilir bankacılığı uygulayan bankalarda çalışanların verdikleri cevapların genel ortalaması ve alt faktörlerinin ortalaması ticari bankalarda çalışanlara göre istatistiksel bakımından anlamlı derecede farklı çıkmıştır.

Faktör analizi sonuçlarına bu ölçek 8 alt faktörden oluşmaktadır:

1. Kredilendirme sürecinde etik ilkeleri faktörü altı madde içermektedir (örneğin: Çalıştığım banka çevreye duyarlı ürün tasarımında kararlı değildir).
2. Kadınların yönetime kurulunda bulunma faktörü dört madde içermektedir (örnek: çalıştığım banka cinsiyet eşitliğini kapsayıcı kültürü oluşturmak konusunda kararlı değildir).
3. Eşit fırsatlar faktörü dört maddeden oluşmaktadır (örnek: çalıştığım banka, cinsiyet, ırk, din ve diğer kriterler açısından tüm yönetim kadroları için farklılaştırma konusundan kararlıdır).
4. Dört maddede oluşan etik ürünler için de örnek madde: Çalıştığım banka çevreye zarar veren ürün ve hizmet tasarımı ile ilgili sorunların tahmini için gerekli kaynak tahsis eder.
5. Karbon Nötr olarak adlandırılan bu alt faktör ise yine dört maddeden oluşmaktadır (örnek: çalıştığım banka mevcut müşteriler sera gazını azaltan teknolojiler tanıtmak ve teşvik etmek için kararlıdır).

- 6 Finansal dışlama olarak adlandırılan altıncı faktörde aynı şekilde bir madde dahil olmuştur (çalıştığım banka geleneksel pazarda hizmet bulmakta güçlük çeken birey ve firmalara finansal hizmetler sağlamada kararlıdır).
- 7 İnsan Hakları olarak adlandırılan faktöre dört madde yüklenmiştir (örnek madde: çalıştığım banka insan kaynakları politikasında kadınların üst yönetime geçmesinde kesin olarak fırsat eşitliği yaratır).
- 8 Son olarak çevre olarak adlandırılan faktör ise dört maddeden oluşmaktadır. (çalıştığım banka toksik kimyasallar ve tehlikeli atıklarla ilgili politikalar üretmeye kararlı değildir).

Bu ölçek ile bankacılıkta sürdürülebilir eğitim arasındaki ilişkiyi araştırmak için ölçeğin kendisi ve alt faktörleri için 9 hipotez kurulmuştur. Sonuçlar banka çalışanlarının çalıştıkları bankalarda sürdürülebilirlik ile ilgili kurumsal kararlılığın algılanmasını ile eğitim arasında istatistiksel bakımından anlamlı ve pozitif ilişki çıkmıştır.

Çalışma 3 'de 2013 yılında sürdürülebilir bankacılık yapan bankaların çalışanlarına anket gönderilmiştir. Bu amaçla aşağıda verilen hipotezi test edilmiştir:

H10: Sürdürebilir bankacılıkta konusunda kabul görmüş bankaların çalışanları diğer bankaların çalışanlarına göre çalıştıkları bankada sürdürülebilirlik ile ilgili kurumsal kararlılığın algılamaları daha yüksektir.

t test sonuçlarına göre sürdürülebilir bankacılığı uygulayan bankalarda çalışanların verdikleri cevapların genel ortalaması ve alt faktörlerinin ortalaması ticari bankalarda çalışanlara göre istatistiksel bakımından anlamlı derecede farklı çıkmıştır. Böylece çalışma 3'de ölçeğin geçerliği olduğunu göstermiştir.

Yapılan üç çalışmada güvenilirlik testleri oldukça iyi seviyede olduğu görülmüştür. Ayrıca test tekrar test sonucu da elde korelasyon katsayısı da yüksektir. Sonuç, veri analizleri bu ölçeğin güvenilir bir ölçek olduğunu göstermiştir.

Günümüzde sürdürülebilir bankacılığı çok önemli olması nedeni banka çalışanların çalıştıkları bankalarda sürdürülebilirlik ile ilgili kurumsal kararlılığın algılanmasını ölçülmesi çok önemli katkıları olabilir. Olumsuz algı veya farkındalık eksikliği sürdürülebilir konusunda bankanın sürdürülebilir bankacılıkta başarısını olumsuz yönde etkiler (UNEP FI, 2014). Örneğin bu ölçek sonucuna göre sürdürülebilirlik olumsuz algılaması ve yeterince bilgi olmaması durumunda (a) Eğitim programları düzenlenebilir (b) Organizasyon yapısı ve politikası sürdürülebilirliği destekleyecek şekilde motive edilebilir.(c) Konu ile ilgili etkili iletişim uygulanabilir.

Bu çalışmanın sınırlılıklarından bir tanesi araştırmanın sınırlı sayıda bankada uygulanmasıdır. Farklı bankalarda uygulanarak araştırmanın genelleştirme özelliği geliştirilebilir. Katılımcı sayısı artırılarak ölçeğin farklı boyutları geliştirilerek kurama katkı sağlanabilir. Banka müşterilerin bankanın sürdürülebilirlik ile algısını içeren farklı ölçek geliştirilerek kurama önemli katkılar sağlanabilir. Ayrıca bu araştırmada elde edilen her bir boyutu için uygulamaya yönelik ölçekler geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Aksu, C., (2011).*Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre*, <http://geka.org.tr/>
(Erişim Tarihi:07.01.2014)
- Bajdo, L.M.ve Marcus, W.D., (2001). Perceptions of organizational culture and women's advancement in organization: A Cross-Cultural Examination, *Sex Roles*, 45, 399-414.
- Bank Austria, (2012). *Our commitment to sustainability*, <http://www.bankaustria.at>
(Erişim Tarihi: 29 Ocak 2014)
- Bansal, P., (2005). “Evolving sustainably: a longitudinal study of corporate sustainable development”, *Strategic Management Journal*, 26,. 197-218.
- Bergmann, Lester, De Meuse & Grahn, (2000). Integrating the three domains of employee commitment: an exploratory study, *Journal of Business & Industrial Marketing*
- Bouma, J. J.Jeucken, M ve Kilkers, L.,(2001). *Sustainable Banking: The Greening of Finance* Sheffi eld, UK: Greenleaf Publishing.
- Caux Round Table, (2014). *The Caux Round Table: 25 Years of Charting a Platform for Principled Leadership*, www.cauxroundtable.org
(Erişim Tarihi:28 Ocak, 2014)
- Cramer, D., (1998). *Fundamental Statistics for Social Research: StepbyStep Claculations and Computer Techniques using SPSS and for Windows*, London: Routledge.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests, *Psychometrika*, 16, 297-334

- Davies-Netzley, S. A., (1998). Women above the glass ceiling: perceptions on corporate mobility and strategies for success, *Gender and Society*, 12, 339-355
- De Clerck, F.,(2009). Ethical Banking. In: L. Zsolnai, Z. Boda and L. Fekete (Ed.s): *Ethical Prospects. Economy, Society and Environment*, Springer Netherlands,ss. 1-2
- de Silva, P., (1991). ‘Buddhist ethics’, in P. Singer (ed.) ” *Companion to ethics Blackwell companions to philosophy* Oxford: Blacwell Reference, pp. 58-68
- de Vries, P (2011). *equal opportunity*, Blackwell Reference,
- DesJardins , J. R.,(2012). *Environmental Ethics*, Cengage Learning; 5 edition,
- Devall, B. (1988) *Simple in means , rich in ends, practicing deep ecology* , Salt Lake City, UT: Peregrine Smith Books 14-15
- Document of the European bank for Reconstruction and Development, (2013). Strategic Gender Initiative,.European Bank for Reconstruction and Development,
www.ebrd.com/pages/research/publications/institutional/basicdocs.html
(Erişim Tarihi:26 Aralık 2013)
- Eagleton, T. (1990) *The theology of aesthetic*, Oxford: Blackwell.
31 Proceedings, San Francisco, California March 26-29, 2006
- European Commission, (2008).Financial services provision and prevention of financial exclusion, http://Ec.europa.eu/employment_social/spsi
(Erişim Tarihi: 30 Aralık 2013)

- European commission, (2010). *Commission from the European commission*
2020: strategy for smart, sustainable and inclusive growth ,
<http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/> (Erişim tarihi: 5 Ocak 2014)
- European Investment Bank (2012) Carbon Footprint <http://www.eib.org/>
(Erişim:28 Ocak, 2014)
- FMA (2011) Nigerian banking sector demonstrates commitment to sustainable
banking practice , retrieved January 27, 2014 www.fmo.nl
(Erişim Tarihi: 10 şubat 2014)
- Forum for the Future, (2002). Financing the Future: The London Principles
of Sustainable Financ, . www.forumforthefuture.org.uk
(Erişim: 29 Ocak 2014)
- Goodman, L.A. (1961). "Snowball sampling". *Annals of Mathematical Statistics* 32
148–170
- Gowdy, J. ve Jon D. Erickson, J. D., (2005). The Approach of Ecological
Economics, *Cambridge Journal Of Economics*, 29, 207-222
- Guy, M. L., Niethammer, C. and Molin, C., (2011). Women on Boards: A
Conversation with Director Global Corporate Governance Forum Focus 9
<http://www.ifc.org/> (Erişim tarihi:28 Ocak 2014)
- Hajer, M. A. (1995) *The Politics of Environmental Discourse: Ecological
Modernization and Policy Process*. Oxford: Clarendon
- Hambleton, R.K. ve Bollwark, J. (1991) Adapting tests for use in different cultures:
Technical issues and methods. *Bulletin of the International Testing
Commission*, 18, 3-32

- Hamel, G., Prahalad, C.K. (1989) Strategic Intent, *Harvard Business Review*, 67, 63 – 76.
- Hicks, J. R., (1962.) Economic Theory and The Evaluation of Consumers Want, *The Journal of Business*, 35. 256-263
- IFC, (2007) Banking on sustainability financing environmental and social opportunities in emerging markets, <http://www.unepfi.org/> (Erişim:28 Ocak, 2014)
- IFC, (2012). IFC Partners with TSKB to Promote Renewable Energy and Energy Efficiency Lending in Turkey, <http://ifcext.ifc.org/IFCExt>, (Erişim: 29 Ocak 2014)
- IFC (2013) 2013 FT/IFC Sustainable Finance Award Winners Announced, www.ifc.org/ (ErişimTarihi: 29 Ocak 2014)
- IISD, (2013). Sustainable banking, www.iisd.org, (Erişim Tarihi:25 Ocak 2014)
- Jayo, B., Gonzales, C. and Conzett, A., (2010). Overview of the microcredit sector in the European Union 2008–2009. Paris: EMN
- Jenkins, W., (2008). Global ethics, Christian theology, and sustainability, *Worldviews: global religions, Culture, and Ecology*, 12,197–217.
- Jenkins, W., (2009). Entries in The Spirit of Sustainability, *The Encyclopedia of Sustainability*, vol. 1 Berkshire Publisher
- Jeucken, M., (2001). Sustainable financing and banking: the financial sector and the future of the Planet, London: Earthscan Publication Ltd.
- Kaya, E. Ö. (2010) Sürdürülebilir kalkınma sürecinde bankaların rolü ve Türkiye’de sürdürülebilir bankacılık uygulamaları, *İşletme Araştırmaları Dergisi* ,2/3 75-94

- Kates, R. W (2011). What kind of a science is sustainability science? *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 108, 49 19449-19450 (Erişim Tarihi: 21 Ocak 2014)
- Kidder, T. (1999). Alternative financial institutions? Sustainability, development, social reproduction, and gender analysis , *Development in Practice*, 9, 482-487
- Kılıçoğlu P., (2005). *Türkiye'nin Çevre Politikalarında Sürdürülebilir Gelişme*. Turhan Kitabevi Yayınları- Ankara
- Kossoy, A.,(2005). The Role of Carbon Finance in Project Development, In *Bioenergy: Realizing the Potential*, ed. Semida Silveira. Eskilstuna, Sweden: SwedishEnergy Agency Imprint by Elsevier
- Levine, M.P. (1994). Pantheism, ethics and ecology ; *Environmental Values*, 3, 121-138.
- Lynas, M., (2007). *Carbon Counter* ,Collins Publishers:UK
- Nalbant, M., (2002). *Kamu çalışanlarının kadın yöneticilerde liderlik davranışlarını algılamaları ve bir anket çalışması*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara
- Nakamura, H., (1992). The idea of nature in the East in comparison with the west, *Geojournal* 26, 113-128.
- Neuman, W. L. (1997). *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches*, Boston: Allyn ve Bacon,
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. Second Edition. California: Sage Publications, Inc.

- Murphy , P. E., (2005). Sustainable Marketing, *Business & Professional Ethics Journal*, Vol. 24, 171-198
- Okumus, K., (2002). Turkey’s environment. Hungary: REC-CEE
- Özdevecioğlu, M., Bulut E.A., Tekçe E.A., Çirli Y., Gemici T., Tozal M. ve.Doğan Y., (2003). Kadın ve erkek yöneticilerin yönetimi altındaki personelin motivasyon, stres ve tatmini farklılıklarını belirlemeye yönelik bir araştırma,*Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 10, 27-48
- Özdemir, İ., (2001). Doğayı “evimiz” Olarak Algılamak: Neo-Konfüçyüsçülüğün çevre etiği üzerine , *Ulusal Uygulamalı Etik Kongresi* ,
www.ab.immib.org.tr (Erişim Tarihi:5 Şubat 2014)
- Pandeya , R. C., (1992). Indian attitude toward nature, *Geojournal* 26, 135-138
- Peterson, D. K., (2004). The Relationship between Perceptions of Corporate Citizenship and Organizational Commitment. *Business and Society*, 43, 296-319.
- PRI, (2013). Overcoming barriers to a sustainable financial system: PRI Policy and Research work programme, <http://www.unpri.org/>
(ErişimTarihi:23 Ocak 2014)
- Redcliff, M. (1987). The production of nature and the reproduction of species ,
Antipode, 19,154-177
- Revell, T., (2013). Credit unions: a growing movement. In *The Guide to Sustainable Banking* (Ed. Blackburne, A.)
www.blueandgreentomorrow.com/wpcontent/uploads/2013/10/guide-to-banking-2013.pdf
(Erişim tarihi: 26 Aralık 2013)

- Schnaiberg, A., (1980). *The Environment: From Surplus to Scarcity*. New York: Oxford University Press
- Singh, R. P. B.,(1992).Nature and Comic integrity . A search in Hindu geographical thought *Geo journal* 26, 134-147
- Solow, R. M., (1993). Sustainability: An economist's perspective. In Robert Dorfman and Nancy S. Dorfman (Eds.), *Economics of the Environment* (pp. 179–187). New York: Norton.
- Soper, L & Keeling, M (2013) Australia: Protect, respect and remedy – Human rights and the Mining Industry www.business-humanrights.org
- Stanbic IBTC Bank ,(2013). Gender equity, <http://sustainability.standardbank.com>, (Erişim Tarihi:17 Ocak 2014)
- Standard Bank Group, (2012). Standard Bank Group Sustainability Report for 2011 proves the bank's capacity for comprehensive innovation, <http://www.standardbank.com>., (Erişim tarihi:28 Ocak 2014)
- Stewart, D. (1996) *Business Ethics* , The McGraw-Hill Companies Inc. New York s.18
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics*. (4th ed.) Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.
- Tabakoğlu, A., (1996). *İslam ve ekonomik hayat*, 2. Baskı, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları,
- Thompson, P., (1998). “Bank Lending and The Environment: Policies and Opportunities”, *International Journal of Bank Marketing*, 16, 6, 243-252.

Thompson, P. and C.J. Cowton, (2004). Bringing the environment into bank lending: implications for environmental reporting, *The British Accounting Review*, 36,197–21

Triodos Bank, (2014) Environment, www.triodos.co.uk,
(Erişim tarihi: 29 Ocak 2014)

TSKB, (2012). Sustainability report 2011 -2012,www.tskb.com.tr/sustain
(Erişim Tarihi: 29 Ocak 2014)

TSKB, (2014) Sürdürülebilir bankacılık www.tskb.com.tr
(Erişim: 15 Şubat 2014)

Tsui, A. Wang, D. (2002) Employment relationships from the employer's perspective: current research and future directions, *International Review of Industrial and Organizational Psychology*, 17, 77–114.

TURMEPA (2012) Konferansı'nda karbon ayak izi sıfırlandı
<http://www.turmepa.org.tr>, (Erişim tarihi: 29 Ocak 2014)

Türkiye Bankalar Birliği, (2010). Bankacılık Etik İlkeleri, www.tbb.org.tr,
(Erişim Tarihi:28 Ocak, 2014)

UN,(1992). Report of the United Nations conference environment and development A/CONF.151/26 (Vol. I), www.un.org, (Erişim:1 Şubat 2014)

UN, (2012). Discussions begin on Rio+20 outcome document www.un.org,
(Erişim:1 Şubat 2014)

UN, (2014). Climate Summit 2014, www.un.org, (Erişim:1 Şubat 2014)

- UNEP, (2007). Green financial products and services current trends and future opportunities in North America
http://www.unepfi.org/fileadmin/documents/greenprods_01.pdf
(Erişim Tarihi: 2 şubat 2014)
- UNEP FI, (2014). Who are our stakeholders and what are their sustainability needs, expectations and credentials?from www.unepfi.org,
- UniCredit, (2012). Sustainability Report 2012, <http://www.bankaustria.at>,
(Erişim tarihi: 29 Ocak 2014)
- Wanless D., (1995). *The gilbert lecture 1995: Banking and the environment*. The Chartered Institute of Bankers: London
- WCED, (1987). Our Common Future (“Brundtland Report”).
<http://www.un.org/documents> (ErişimTarihi: 26 Ocak 2014)
- White, H.C., (1981),Where Do Markets Come From?: *American Journal of Socialocy* 87,17-47
- Willem, vanG. (2006- January). ‘The do’s and don’ts of Sustainable Banking: A Bank Track manual’. Available: <http://www.ecnc.org/> (Erişim: 29 Ocak2014)
- World Commission on Environment and Development, (1987). Our Common Future, www.un-documents.net/our-common-future.pdf, (Erişim:28 Ocak, 2014)
- Wright, L.; Kemp, S., Williams, I. (2011) Carbon footprinting': towards a universally accepted definition". *Carbon Management* 2, 61–72.
- Yaylalı B. (2009) *Sürdürülebilir Kalkınma Sürecinde İklim Değişikliği, Diğer Çevre Sorunlarıyla Etkileşimi ve Türkiye Analizi*, Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Çevre Anabilim Dalı.
- Yurtsever, G., (2000). Şirket etik kodu, Ankara: Barış Yayınevi

Yüksek M., (2010). *Sürdürülebilir Kalkınma ve Türkiye’de Çevre Politikaları*.

Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat

Anabilim Dalı.

EK 1:ÖLÇEK

SÜRDÜRÜLEBİLİR BANKACILIKTA KARARLIĞININ ÇALIŞANLARIN TARAFINDAN ALGILANMASI						
I. BÖLÜM						
Aşağıdaki ifadelere, katılım derecenizi belirten kriter doğrultusunda (X) işaretleyiniz.						
İFADELER						
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Çalıştığım banka çevreye duyarlı ürün tasarımında kararlı değildir.					
2	Çalıştığım banka ürün ve hizmet sunduğu müşterilerinin faaliyetlerinin çevresel etkilerini dikkate alır.					
3	Çalıştığım banka 'yeşil' ürünler hakkında hedef kitleyi bilgilendirme de kararlı değildir.					
4	Çalıştığım banka çevreye zarar veren ürün ve hizmet tasarımı ile ilgili sorunların tahmini için gerekli kaynak tahsis eder.					
5	Çalıştığım banka etik olmayan yatırımları ortadan kaldırmada kararlı değildir.					
6	Çalıştığım banka hükümetin veya şirketlerin etiğe uygun olamayan faaliyetler için kredi vermemeye kararlıdır.					

7	Çalıştığım banka sürdürülemez üretim süreçlerini kapsayan faaliyetler için kredi vermemeye karardır.					
8	Çalıştığım banka finansal ihtiyaçlarını karşılamak için kredi ve risk sermayesi yoluyla doğrudan finansman sağlamada karardır değildir.					
9	Çalıştığım bankanın belli bir kredi kriterleri vardır ve bu kriterleri kamu ile paylaşır.					
10	Çalıştığım banka müşterilerini sosyal sorumluluk konusunda bilgilendirmede çaba göstermez.					
11	Çalıştığım banka insan haklarını ihlal eden faaliyetlere ve firmalara kredi vermemekte karardır.					
12	Çalıştığım banka faaliyetlerinde insan hakları sorunları yönetmek için politikalar geliştirir.					
13	Çalıştığım banka insanlık ve doğa uyumunu teşvik için çalışmada karardır.					
14	Çalıştığım banka karşı zorla veya zorunlu çalışma biçimlerinin yanı sıra ve çocuk işçi çalıştırmaya karşı çıkar.					
15	Çalıştığım banka karbon finans(sera gazı emisyon azaltımlarını satın almak üzere sağlanan kaynak) için finansman teşvikleri konusunda karardır değildir.					
16	Çalıştığım banka karbon ticareti için finansal yeniliklerle kendini farklılaştırmaya karardır değildir.					
17	Çalıştığım banka mevcut müşteriler sera gazını azaltan teknolojiler tanıtmak ve teşvik etmek için karardır.					

18	Çalıştığım banka karbon ayak izini (ulaşım, ısınma, aydınlatma gibi nedenlerle meydana gelen sera gazı salınımları) azaltmak için yenilenebilir enerji üretimini teşvik etmek için kararlı değildir.					
19	Çalıştığım banka dünyanın neresinde olursa olsun ayrımcılığın tüm şekillerine karşıdır.					
20	Çalıştığım banka fırsat eşitliğini sağlamak köklü bir kredi politikası taahhüt etmiştir.					
21	Çalıştığım banka insan kaynakları konusunda fırsat eşitliğini sağlamak için kararlı değildir.					
22	Çalıştığım banka, cinsiyet, ırk, din ve diğer kriterler açısından tüm yönetim kadroları için farklılaştırma konusundan kararlıdır.					
23	Çalıştığım banka geleneksel pazarda hizmet bulmakta güçlük çeken birey ve firmalara finansal hizmetler sağlamada kararlıdır.					
24	Çalıştığım banka geleneksel pazarda hizmet bulmakta güçlük çeken birey ve firmalara finansal hizmetler sağlamada kararlıdır.					
25	Çalıştığım banka düşük gelirli girişimciler için mikrofinans sağlamak için kararlı değildir.					
26	Çalıştığım banka düşük gelirli girişimcilerle ortaklık düzenleyerek mikrofinans hizmeti vermek için kararlıdır.					
27	Çalıştığım banka, düşük ve sürekli geliri olmayan insanların banka işlemleri için düşük maliyetle veya gönüllü olarak hizmet verir.					
28	Çalıştığım banka toksik kimyasallar ve tehlikeli atıklarla ilgili politikalar üretmeye kararlı değildir.					

29	Çalıştığım banka suyun verimli kullanımını ve sürdürülebilir su kaynaklarının kullanımını teşvik eder. teşvik etmeye kararlıdır.					
30	Çalıştığım banka yenilenebilir enerji, enerji verimliliği finansmanı için mümkün olan en iyi şartlarda uzun vadeli kaynak sağlama konusunda kararlı değildir.					
31	Çalıştığım banka cinsiyet eşitliğini kapsayıcı kültürü oluşturmak konusunda kararlı değildir.					
32	Çalıştığım banka kadınları üst yönetime geçmesini sağlayacak yeteneklerin geliştirmesi için eğitim verilmesi ve fırsat yaratılmasında kararlıdır.					
33	Çalıştığım banka, kadınların üst düzey yönetim geçmesi ve yönetimdeki rolünü garanti altına almak için kadınların orta derece yönetimine rol alması konusunda kararlı değildir.					
34	Çalıştığım banka insan kaynakları politikasında kadınların üst yönetime geçmesinde kesin olarak fırsat eşitliği yaratır.					

II.BÖLÜM

1.Cinsiyetiniz

Kadın Erkek

2. Yaşınız:

18 - 25 26 - 33 34 - 41 42 - 49 50 ve üzeri

3. Eğitim Durumunuz:

Lise ÖnLisans Lisans Yüksek Lisans Doktora

4.Göreviniz:

Üst Kademe Yönetici Orta Kademe Yönetici Alt Kademe Yönetici
 Çalışan(Memur)

5. Çalıştığınız bankada çevreye uyumlu ürün konusunda eğitim aldınız mı?

Evet Hayır

6.Çalıştığınız bankada kadınların üst yönetime geçmesi için eğitim programları yılda kaç kez düzenlenmektedir ?

Hiçbir zaman 1 2 3 4 ve üzeri

7.Çalıştığınız bankada sürdürülebilir bankacılık konusunda yılda kaç kez eğitim programları düzenlenmektedir?

Hiçbir zaman 1 2 3 4 ve üzeri

8.Çalıştığınız bankada etik konusunda yılda kaç kez eğitim programları düzenlenmektedir?

Hiçbir zaman 1 2 3 4 ve üzeri

9.Çalıştığınız bankada insan hakları ile ilgili yılda kaç kez eğitim programları düzenlenmektedir?

Hiçbir zaman 1 2 3 4 ve üzeri

10.Çalıştığınız banka fırsat eşitliği konusunda yılda kaç kez eğitim programları düzenlenmektedir?

Hiçbir zaman 1 2 3 4 ve üzeri

11.Çalıştığınız banka karbon ayak izi azaltımı konusunda yılda kaç kez eğitim programları düzenlenmektedir?

Hiçbir zaman 1 2 3 4 ve üzeri

	EK 2 : Component							
	1	2	3	4	5	6	7	8
lending3	.908	.031	.128	.170	.189	.106	.142	.093
lending1	.901	.067	.123	.230	.170	.086	.170	.085
lending4	.899	.091	.127	.208	.153	.111	.181	.086
lending2	.889	.056	.117	.213	.195	.108	.189	.116
lending5	.835	.135	.173	.148	-.008	.219	.239	.145
lending6	.831	.114	.152	.213	.058	.186	.282	.203
Women2	.083	.973	.078	.081	.031	.079	.100	.080
Women3	.085	.971	.077	.087	.029	.085	.102	.082
Women1	.083	.968	.084	.081	.033	.054	.098	.067
Women4	.079	.918	.068	.168	.030	.120	.084	.141
equal3	.151	.098	.891	.124	.173	.228	.124	.174
equal2	.154	.041	.879	.135	.231	.240	.101	.095
equal4	.212	.149	.852	.160	.111	.200	.148	.153
equal1	.168	.090	.842	.126	.163	.299	.175	.180
green2	.278	.123	.144	.876	.179	.163	.119	.175
green3	.261	.112	.152	.874	.183	.164	.114	.159
green4	.300	.123	.134	.866	.184	.160	.132	.183
green1	.276	.190	.148	.852	.182	.158	.132	.177
carbon1	.183	.009	.192	.201	.834	.237	.250	.193
carbon2	.177	.010	.211	.186	.824	.230	.252	.218
carbon3	.194	.078	.197	.216	.795	.187	.263	.292
carbon4	.205	.051	.212	.224	.777	.185	.267	.266
Exclusion3	.210	.063	.293	.160	.190	.832	.153	.192
Exclusion4	.217	.067	.284	.164	.181	.832	.151	.200
Exclusion2	.159	.182	.277	.183	.222	.809	.144	.218
Exclusion1	.161	.173	.275	.192	.223	.803	.145	.231
human3	.293	.119	.173	.107	.278	.172	.838	.181
human4	.327	.131	.167	.126	.258	.150	.825	.166
human1	.322	.159	.145	.139	.234	.130	.816	.193

human2	.294	.147	.138	.163	.233	.149	.815	.210
Environment 2	.202	.155	.225	.250	.297	.254	.243	.772
Environment 3	.207	.150	.230	.241	.294	.265	.247	.768
Environment 1	.214	.173	.216	.229	.303	.275	.235	.760
Environment 4	.197	.181	.197	.239	.304	.295	.223	.758

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 7 iterations.

EK 3 Component Matrix^a

	Component							
	1	2	3	4	5	6	7	8
7	.844	.034	-.208	-.179	-.109	-.141	.128	-.385
5	.842	.053	-.201	-.180	-.104	-.158	.143	-.365
8	.841	.040	-.205	-.185	-.122	-.135	.133	-.388
6	.836	.066	-.211	-.181	-.125	-.179	.138	-.352
9	.797	-.147	-.220	-.340	-.096	.100	.257	.211
10	.788	-.173	-.210	-.316	-.090	.114	.237	.216
32	.784	-.162	.477	.143	.146	-.110	.031	-.085
33	.778	-.084	.078	-.398	.309	.102	-.317	.004
31	.775	-.079	.126	-.377	.299	.113	-.313	.002
34	.772	.080	-.335	.194	.020	-.376	-.129	.164
21	.769	-.046	.119	-.389	.247	.095	-.328	-.038
20	.768	.088	-.336	.198	.030	-.378	-.131	.177
22	.766	-.044	.146	-.385	.277	.107	-.310	-.030
19	.765	-.212	-.263	-.316	-.070	.093	.244	.286
2	.762	-.217	-.249	-.318	-.085	.089	.237	.315
3	.753	-.029	-.314	.244	.061	-.407	-.160	.161
4	.752	-.033	-.326	.244	.067	-.398	-.159	.170
1	.749	.062	.164	.117	-.556	.151	-.167	.021
15	.749	-.008	.174	.120	-.573	.138	-.174	.012
16	.744	-.257	.524	.130	.099	-.055	.163	.031
17	.738	.000	.156	.133	-.586	.146	-.180	.016
18	.731	-.219	.549	.167	.119	-.054	.148	.037
25	.728	-.129	.479	.220	.211	-.138	.027	-.063
26	.726	-.246	.555	.161	.090	-.033	.161	.037
24	.724	-.006	.140	.137	-.586	.156	-.184	.029
23	.722	-.010	-.371	.369	.248	.278	-.013	-.077
13	.708	-.282	.525	.168	.125	-.066	.201	.042
14	.698	.041	-.274	.406	.234	.350	.007	-.105
11	.690	.001	-.382	.394	.240	.351	.042	-.093
12	.669	-.064	-.389	.403	.219	.363	.049	-.002
28	.418	.872	.173	-.035	.088	.027	.086	.086
29	.423	.870	.173	-.032	.084	.024	.081	.085
27	.406	.866	.181	-.035	.090	.052	.092	.088
30	.460	.827	.147	-.020	-.004	-.006	.062	.048

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a. 8 components extracted.

K 4 : Communalities

	Initial	Extraction
7	1.000	.966
5	1.000	.984
8	1.000	.966
6	1.000	.983
9	1.000	.957
10	1.000	.951
32	1.000	.947
33	1.000	.952
31	1.000	.893
34	1.000	.930
21	1.000	.944
20	1.000	.938
22	1.000	.984
19	1.000	.965
2	1.000	.961
3	1.000	.954
4	1.000	.951
1	1.000	.919
15	1.000	.941
16	1.000	.947
17	1.000	.969
18	1.000	.916
25	1.000	.937
26	1.000	.941
24	1.000	.974
23	1.000	.984
13	1.000	.976
14	1.000	.989
11	1.000	.989
12	1.000	.924
28	1.000	.949
29	1.000	.947
27	1.000	.971

30	1.000	.986
----	-------	------

Extraction Method: Principal Component
Analysis.